ЦІНА: 40 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК X ВЕРЕСЕНЬ — 1959 — SEPTEMBER Ч. 116

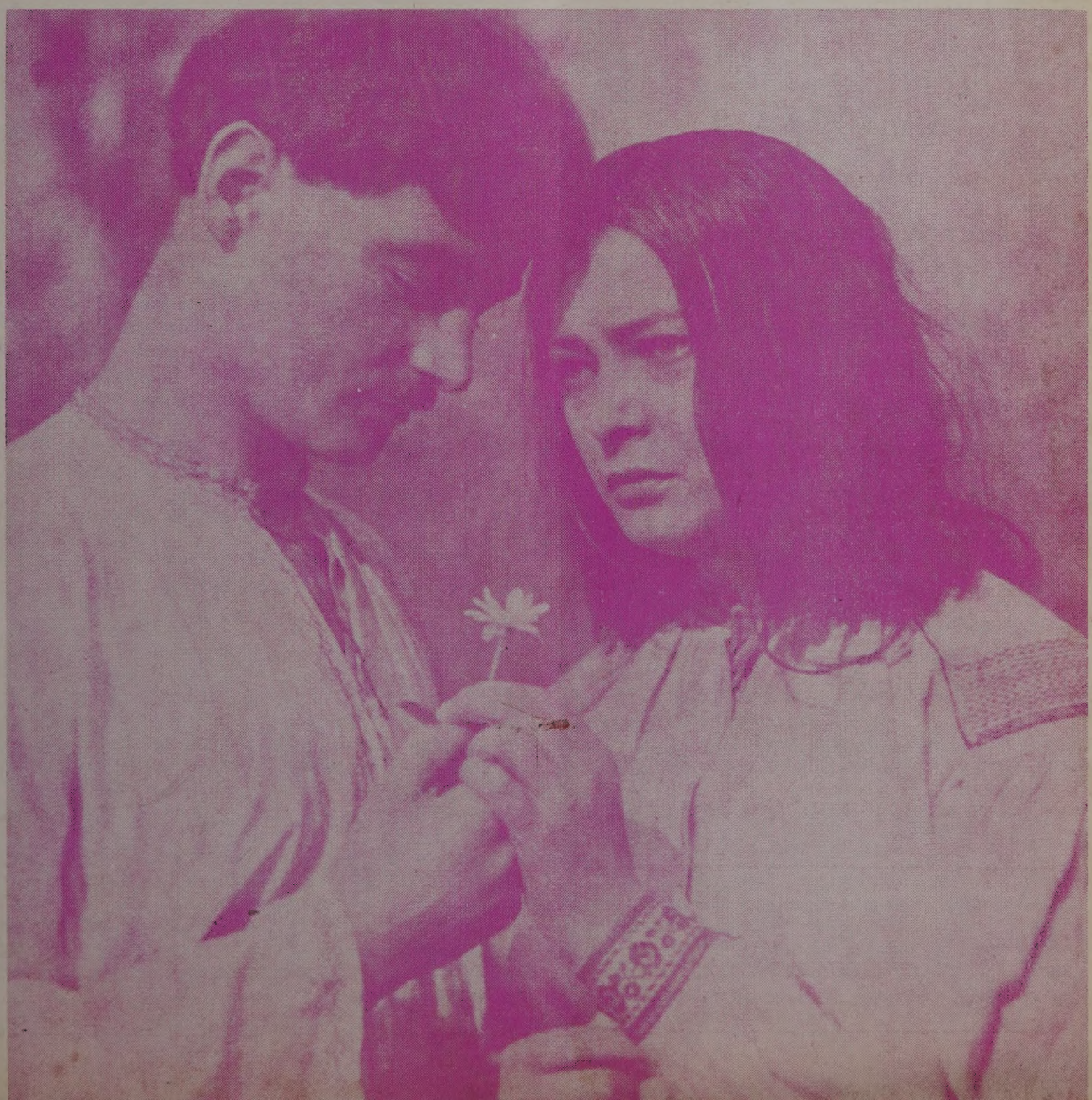

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Тендюк Л. — Осінній малюнок, поезія 1
Сацюк О. — Шахрай і мумія, оповідання 1
Сварог В. — У ярмі фальшивого компромісу 3
Розгін Іван — Михайло Олексієвич Вєтухів 13
Волиняк П. — Шостий конґрес українців Канади 16
Ревуцький В. — На екрані Коцюбинський 23
Рецензії. Некрологи. Дописи.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Кадр з фільму "Дорогою ціною" (див рецензію на стор. 23-ій): У час втечі за Дунай Соломія (артистка Віра Донська) примусила Остапа (артист Юрій Дідович) обрізати їй коси, щоб переодягнутися в чоловічий одяг. Остап потішає засмучену Соломію, даруючи їй квітку. Це один із найзворушливіших кадрів фільму.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Передерій Іван, Монтреаль, Канада 3
Кирейко В., Неварк, Нью Джерсі, США 3
Янюк Петро, Маратон, Онтаріо, Канада 2
Бондаренко А., Лондон, Англія 2
Бондар Т., Чікаго, США 2
Олексюк Іван, Торонто, Канада 1
Лисик Олена, Ошава, Онтаріо, Канада 1
Степовий Андрій, Монтреаль, Канада 1
Скубій Катерина, Торонто, Канада 1
Кубик Ніна, Сан Паул, Мінн., США 1
Влодарчук А., Лимингтон, Онт., Канада 1
Даниленко В., Міннеаполіс, США 1
Говорун Петро, Торонто, Канада 1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛІВ ЖЕРТВУВАЛИ:

Бобровський І., Джеймстовн, Онт., Канада 7.00
Лукаш А., Портлянд, Орег., США 2.50
Бондар Т., Чікаго, США 2.00
Даниленко В., Міннеаполіс, США 2.00
Лібер Роман, Торонто, Канада 1.00
Лисик Олена, Ошава, Онт., Канада 1.00
Григоряк В., Торонто, Канада 0.50

Найщиріша подяка всім тим, що розпочали кампанію за подвоєння кількости передплатників. Нема сумніву, що це подяка не лиш від редактора, а й від усіх наших співробітників і читачів, бо журнал належить нам усім в однаковій мірі. На жаль, у цьому спискові здебільша відомі вже нашим читачам імена — це переважно ті, які вже не раз помагали журналові.

Поставмо собі за мету втягнути в цю кампанію більшу кількість наших читачів. Тільки тоді вона матиме успіх.

Хай не буде жодного й жодної серед нас, щоб з нагоди 10-ліття журналу не подарував йому хоч одного передплатника! **Редакція**

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: $ 3.50, піврічна $ 2.00
США — річна: $ 4.00, — піврічна: $ 2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).
Замовлення і гроші слати на адресу:
NOWI DNI, Box 452, Term. "A"
Toronto, Ontario, Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:
A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:
S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide, South Australia
Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:
"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26),
Buenos Aires, Argentina
Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

Address:
"NOWI DNI", a Ukrainian Monthly.
Editor: Petro Wolyniak.
Nowi Dni, Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada

Український Робітничий Союз

Братська, допомогова - обезпеченева організація в Америці та Канаді

Організована в 1910 році, інкорпорована в 1911 р. Має понад 23,000 членів і понад $ 6,500,000.00 майна. Має найкращого рода найновіші поліси забезпечення на дожиття і на посмертне. Виплачує річні дивіденди. Помагає бідним, хворим і нездібним до праці членам. Помагає матеріяльно незаможним українським студентам у вищих школах. Помагає своєму українському народові морально та матеріяльно в його стремлінні визволитись з чужого поневолення і здобути самостійну, соборну, демократичну Україну. Видає свій, демократичного напрямку часопис "Народна Воля" українською та англійською мовами.

Організатор в Торонті: Г. Мазурик
81 Dell Park Ave.

Головний осідок У. Р. Союзу:
440 Wyoming Avenue, Scranton, Pa., U.S.A.
Tel.: Diamond 2-0937

Приймається передплата на дитячий місячний журнал

СОНЯШНИК

Журнал має 20 сторінок друку, багато ілюстрацій, друкується на гарному папері, кольоровий друк.
Передплата на рік:
Канада — 3.00 дол., США — 3,50 дол.,
Австралія й Англія — 20 шіл.
Ціна окремого числа — 30 центів, в Англії й Австралії — 2 шіл.
Замовлення і все листування слати на адресу "Нових Днів".

Authorized as second class mail, Post Office Dept., Ottawa.
Printed by KIEV PRINTERS. 686 Richmond St. W., Toronto. Ont., Canada

Леонід ТЕНДЮК

ОСІННІЙ МАЛЮНОК

Минає літо.
Осінь вже бреде,
Лісів багрець торкнувся вересневий.
І пахне чебрецем, і листя де-не-де,
Кружляючи, лягає під дерева.

Спить озеро. Дрімає сон-вода.
Про що їй очерет шепоче тихо,
Де жолудь золотий додолу опада
І ходить по гриби старенька лісничиха?

Щось марить дуб, вклоняючись землі.
Ніхто того, мабуть, не розуміє...
Ген, потяглись у вирій журавлі,
Та глід в кущах, мов жар, полум'яніє.

І музикою сповнюється ліс,
Як зашумлять осики струнковголі, —
Тоді чомусь і в серці мимоволі
Звучить мелодія зворушлива до сліз.

Минає літо.
Осінь вже бреде,
Лісів багрець торкнувся вересневий.
І пахне чебрецем, і листя де-не-де,
Кружляючи, лягає під дерева.

"Дніпро", ч. 8, 1959, Київ

Олексій САЦЮК

ШАХРАЙ І МУМІЯ

Чи ви були коли-небудь мумією? Якщо ні, вам тяжко буде зрозуміти мене і відчути біль, який маю в собі вже чотири тисячі років. Він захований глибоко під змотами грубого полотна, якими обвернув моє тіло грошолюбний Сакараг.

Лічив і перелічував срібні монети, якими заплатила йому моя мама, пестив зір блиском срібла і відчував велику насолоду, перебираючи в пальцях ті блискучі кружальця. Каганець блимав і догасав, кидаючи тьмяне світло на брудні стіни його глиняної хатини, на рогозяну мату, на якій сидів підібгавши ноги, на жовте обличчя, що було схоже на обличчя мумій, серед яких проходило все його підле життя.

Приємний вітрець подихав десь з-над Нілу, шелестіли листям дерева, богиня Ізіда звеліла ясному місяцеві вийти на небо, щоб було видно людям, і освітити стежку, якою верталася моя мама від Сакарага додому. Вона йшла, як людина, яку ніч застала в пустелі. Ніхто не бачив сліз, що капали їй з очей, як чисті краплі джерельної води. Котились вони по обличчі, пекли в уста, падали в пісок обабіч її сандалів і лишалися на ньому, наче іскорки, напоєні болем. Срібних монет, якими заплатила Сакарагові, не шкода їй було — відробить. Три роки поносить воду з Нілу до пекарні багатого Аменофіса і гроші відробить. Їй біль стискав груди з жалю за мною, бо вона тепер сама, як придорожній камінь, лишилася в убогій хатині з садочком. Власне, у тому садочку взяли мене в свою владу Анубіс і Тгот, всесильні боги умерлих.

Сонце зійшло (його послав добрий Горус), заглянуло в наш садочок, висушило росу на листочках дерев, на траві і на квітах, які я з мамою садила та підливала водою з Нілу. Я вийшла з хатини, простягла руки до сонця, щоб хвалу богам великим, єгипетським, віддати, потім дивилась на небо, що було глибоке й синє, на наш садочок, на квіти, на метеликів, що літали над ними, і мені було дуже радісно.

— Туї, — сказала мама з порога, — наші квіти вже виросли. Вони гарні і запашні. Дивись: синіють, як небо над Мемфісом, а ті червоні схожі на хмарку при заході сонця. Нарви їх і понеси під храм Озіріса — там легко продати. Як продаси, зайдеш до пекарні Аменофіса і купиш свіжого хліба.

— Мітанні, — подумавши хвилинку, озвалася я, — квіти я люблю більше, ніж їсти свіжий хліб. Квіти хай ростуть, бо вони дуже гарні. Бачиш, до них сонце сміється...

Мама підійшла до мене і попестила долонею по моєму темному волоссі, що довгими хвилями спадало на плечі.

— Квіти гарні. О, квіти гарні, моя Туї... Але їсти треба. Хто нам дасть хліба?

— Мітанні, — знову озвалась я, — хліба нам дасть Аменофіс. У нього ж пекарня — хліба повно.

— Без заплати ніхто хліба не дає, моя Туї.

Я подивилась на квіти. Вони усміхались до сонця, а сонце до них, і мені прийшла добра думка:

— Знаєш, Мітанні, я наношу Аменофісові бочку води, і він дасть мені кругленький хлібець. І хліб буде, і квіти ростимуть у нашому садочку. Добре, Мітанні? Ось візьму тільки сандалі, бо над Нілом камінчики — ноги поколю.

Мама притиснула мене до грудей і ніжно пести-

ла, а я почувала себе дуже щасливою. Потім я глянула їй у вічі. У них було повно смутку, але вони дуже ласкаво дивились на мене.

— Добре, Мітанні? — перепитала я.

— Ні, Туї. Воду тяжко носити — ти ще маленька, і сили в тебе небагато, а квіти ростуть. Як ці продамо, ще посадимо. Нарви їх і понеси під храм Озіріса, — і мама, лишивши м'який дотик своєї долоні на моєму волоссі, подалася в хатину.

У садочку співали пташки, на оливці, що наливалася спілими овочами, було гніздечко. З нього виглядали пташенята і цвіринькали, витягаючи голі шийки. Їх мама, барвиста, як квітка, тримала в дзьобі черв'ячка, дивилася на них і, мабуть, не знала, котрому дати, бо вони всі були голодні і просили їсти. Завагавшись ще хвилинку, пташка витягнула рожеву шийку і впустила черв'ячка в один з розявлених дзьобиків, інші жалісно пищали. Пташка пурхнула й полетіла кудись за садок понад низенькими хатами, мабуть, по чергового черв'ячка.

— О добра Ізідо! — сказала я, дивлячись на гніздечко. — Нехай Єгипет і Мемфіс жертву тобі велику приносять, бо ти землі даєш урожай, щоб люди і птахи мали що їсти. Ти й у садочок наш приходиш і квітам нашим кажеш цвісти, а добрий Горус сонце посилає і золотить дерева та соковиті овочі на них. І метелики-ніжнокрильці літають, радіючи, що сонце гріє. Хвала велика хай буде вам, добрі боги!

— Туї! — гукнула мама з-під хатини. — Не барись. Нарви квітів і неси під храм Озіріса. Пора їсти, а хліба ні кусочка.

Я пішла між квіти, прогортала рукою стебельця, пестила зір їх пелюстками і не знала, з котрої почати — усі були гарні, і всі хотіли любуватися сонцем. Мені здавалося, що вони вклонюються мені і просять залишити їх на стеблинках, бо вони ще хочуть цвісти і наповняти наш садочок пахощами. Дивилась я на них і вагалася — мені шкода було їх зривати. Але треба було спішити під храм Озіріса, потім — до пекарні Аменофіса. Я почала зривати їх і робити з них у лівій жмені пучечок. Уже була повна жменя, можна було йти, але я подумала, що пучечок буде гарніший і його скоріше куплять, якщо всередину увіткну ту квітку, яка розрослася найширше і подовгастими листочками закривала сонце іншим. Вона кольором була схожа на шати сонцесяйного фараона, а стеблинка її була така рожева і ніжна, як промінь сходячого сонця. Прогорнувши інші квіти, щоб не поламати, я ступила крок уперед і простягнула до неї руку. Однак, я її не зірвала... Я раптом відчула щось холодне, що обкрутилося навколо моєї лівої ноги понад кісткою. Я здригнулася і кинулась тікати, притискаючи пучок квітів до грудей. Мене щось боляче вкололо в литку, раз і другий. Я налякано закричала, і квіти випали мені з рук. Шарпнувши ногою, я кинулась бігти, але зачепилась за кущик тамариску, упала. Надбігла стривожена мама і, глянувши, закричала так розпачливо, що аж прохожі, які проходили повз наш садочок, налякано зупинилися. З моєї ноги розмоталась червона як мідь, гадюка і посунулась у траву.

Мама вхопила мене на руки і, спотикаючись, чимдуж занесла під хатину, поклала на мату, а сама, не гаючи ні хвилини, побігла до Анотепа, що вмів замовляти гадюк і рятувати людей від їх укусу. Тимчасом нога моя пухла, і опух ішов щораз вище.

Незабаром прибіг Анотеп, подивився і покрутив головою до мами.. Мама ламала руки й не могла знайти собі місця. Анотеп почав тиснути мені ногу, перев'язав тісно ремінцем понад коліном. Мене дуже боліло, хотілося кричати, але я бачила в очах мами, що похилилась наді мною, великий біль. Зціпивши міцно зуби, я мовчала. Анотеп смоктав укушені місця, потім прикладав і міняв якісь листочки, а, повертаючись до мами, усе крутив головою. Що далі було, не знаю, бо Анотеп дав мені чогось випити, і я заснула. Прокинулась тоді, коли Сетг, що не любить сонця, покрив небо і землю темрявою.

Мама сиділа у мене в ногах, сумна-сумна, як ніч над пустелею, і тримала в лівій руці оливний каганець. З її очей капали сльози, і вона витирала їх долонею. Збоку біля мене куняв навсидячки Анотеп. Моя нога була опухла і важка, що я не могла нею поворухнути. Мені вже не боліло, а пекло. Пекло по всьому тілу.

— Мітанні, — промовила я до мами посміхаючись, — не плач — мені вже не болить...

Мама усміхнулась до мене, втерла сльози і погладила долонею по моїй здоровій нозі.

Прокинувся Анотеп, почав міняти листочки, злегка дотикав пальцями опухлу ногу і сумно хитав головою.

Ізіда послала місяць, що, червоний і великий, як щит воїна, викочувався на небо з-поза нашого садочка і дивився з висоти на мене.

Анотеп дав мені знову пити, і я за хвилину заснула, та вже не прокинулася, щоб подивитись на маму, на наш садочок, на квіти... Мене сон той передав у владу богам — Анубісові і Тготові — у якій я перебуваю й по нинішній день. Перебуваю я у їх владі вже чотири тисячі років, і моє серце постійно болить, бо шахрай і грошолюбець Сакараг заподіяв мамі моїй велику кривду.

Вам, очевидно, дивно, що я, маленька мумія, яка тисячоліттями лежала у Мемфісі, потім морями та океанами перевезена у ваше місто, що гуде каменем і залізом, і покладена в музеї за скло, маю серце? Не дивуйтесь і повірте, що я його маю, і воно мене тисячоліттями болить. Ви його не бачите, бо воно сховане від ваших очей під товстими змотами цього полотна, яким обвернув моє тіло Сакараг та поклав у цю скриньку, що ви її називаєте саркофагом, або домовиною. Вона, оця скринька, до якої ви зараз придивляєтесь і захоплюєтесь свіжістю фарб, що збереглися на ній, була, власне, причиною моєї трагедії. Як я перейшла у царство Анубіса і Тгота, мені було дванадцять років, а в Сакарага на той час не було, мабуть, домовини моїх розмірів, лише на вісім-десять років. Багато срібних монет зажадав Сакараг, коли мама з плачем просила його обмотати мене в полотно та забезпечити так, щоб тіло моє було ціле, тоді й душа моя перебуватиме разом зі мною в цій домовині, і я житиму вічно. Мама принесла йому ті гроші і всипала в пригорщі, які він жадібно наставив. Борг три роки відробляла мама, носячи воду з Нілу до пекарні Аменофіса. Вона й п'ять років носила б воду, щоб тільки я жила в цій маленькій домо-

вині. Нема ж бо такої мами на світі, яка б не бажала своїй дитині життя. А грошолюбець Сакараг слова не дотримав і допустився страшного шахрайства: поперебивав мені обидві ключинки, зламав хребець, відірвав руки і викинув у глинище, куди, як западала ніч, зграями приходили голодні гієни. Він мене спотворив і поменшив, щоб я влізла в цю домовинку, яка, можливо, була призначена для якоїсь меншої дівчинки, і, забальзамувавши та обмотавши щільно полотном, віддав мамі.

Мама мого каліцтва не бачила, бо воно було сховане під полотно, і була вдячна Сакарагові за його чесну роботу. Він ще й прихвалював, кажучи, що дав найкращий бальзам і полотно он-яке міцне. А як гарно прикрашена домовина — не один багатій позаздрив би! Фарби він не пошкодував, бо Мітанні — бідна жінка, і чоловік загинув при будові піраміди сонцесяйному Кефренові, фараонові Мемфісу і всього Єгипту.

Мама з болем душила в собі сльози, але була щаслива, що я вічно житиму. Коли б вона була побачила, що Сакараг зробив з моїм тілом, з її очей витекло б більше сліз, ніж води в Нілі. Вона з жалю й розпачу побігла б у пустелю і вила б шакалом. Її серце не витримало б . . .

Тепер ви бачите моє каліцтво, бо побіч моєї невеличкої домовини за склом висить рентгенологічна світлина. Ви бачите те, чого не могла бачити моя добра мама Мітанні. І, якщо ви людина, а не Сакараг, ви мені співчуваєте, не дивлячись на те, що я з Мемфісу і лежу під цими полотняними почорнілими змотами вже чотири тисячі років. Ви співчуватимете мені доти, доки я лежатиму в цьому музеї, який, можливо, колись знищите разом з землею, по якій ходите.

Я знищення вже не боюся, бо я — мумія. Мене тільки серце болить, велику бо кривду заподіяв мамі моїй грошолюбець Сакараг.

Вадим СВАРОГ

У ЯРМІ ФАЛЬШИВОГО КОМПРОМІСУ

Огляд травневого числа "Вітчизни"

Травневе число київського журналу "Вітчизна" за поточний рік загалом не гірше і не краще від попередніх і наступних його чисел.

Починається воно тисячі разів повтореною купою стереотипних формул і заклинань під шабльоновим заголовком "За ідейну чистоту літератури", де єдино цікавим є такий багатозначний абзац:

"На недостатню вимогливість було справедливо вказано (письменницьким з'їздом) редакції журналу "Вітчизна", де за останні роки з'явились окремі статті, в яких неправильно трактуються деякі питання розвитку української радянської культури (редакційний виступ "Про "білу пляму" в історії українського радянського театру"). У журналі були також вміщені недовершені, позбавлені чітко окресленої ідеї або насичені невірними думками твори (Л. Первомайського "Казка" та поезія Л. Забашти "Моїм землякам за кордоном"). Зазнала критики художньо недовершена поема В. Швеця "Між вітром і дощем".

За передовицею йде вірнопідданче звернення-чолобитна "Центральному Комітетові Комуністичної партії Радянського союзу" — від четвертого з'їзду письменників Радянської України. Воно, звичайно, закінчується такою ритуальною присягою:

"Ми, радянські письменники України, завжди були, є й будемо непохитно вірними прапорові ленінізму, ми завжди були, є й будемо вірними ленінському принципові партійності літератури, твердо стояли й будемо стояти на позиціях соціалістичного реалізму, який допомагав і допомагає нам творити правдиве, глибоко людяне мистецтво, потрібне й близьке народові. Хай живе наша рідна..." і т. д.

Потім іде таке ж вірнопідданче звернення того ж таки з'їзду цим разом уже до ЦК Компартії України, у якому урочисто стверджується, що:

"Запорукою дальшого зростання нашої літератури є монолітна згуртованість письменницьких лав, творче піднесення, яке панує серед нас, а передусім повсякденне піклування, яким оточує нашу літературу Комуністична партія і її Центральний комітет. Це постійне піклування сповнює нас почуттям палкої вдячності до рідної партії, підносить наш творчий дух, дає нам снагу й енергію, щоб рости й діяти, щоб сміливо прямувати вперед благородним і світлим шляхом..." і т. д.

Як бачимо, за роки, що минули відтоді, коли ми покинули "країну будованого соціялізму", діячі большевицької культури не спромоглися навіть на те, щоб знайти нові словесні формули, замість тих, що давно вже набили всім оскому; не змогли бодай трохи відсвіжити свої спрацьовані стереотипи. Їх заскніле мислення продовжує — не рухатися, а лише мляво ворушитися — у тих самих рутинних коліях...

Офіційна частина журналу, цей розгорнутий парад підлабузництва й лакузства, замикається резолюцією четвертого з'їзду письменників України, де, хто вже зна в котрий раз, вірнопіддані письменники похваляються тим, що "наснажені героїчними завершеннями радянського народу, керовані мудрими настановами рідної партії", вони "і надалі вірно служитимуть рідній комуністичній партії" та патетично вигукують:

"Ми з партією, ми з народом! Для партії і народу віддамо всі свої сили, жар своїх сердець, свою творчу наснагу, щоб бути гідними співцями комунізму".

Починається художня частина — демонстрація наслідків "піднесення творчого духу". Насамперед іде повість Анатолія Хорунжого "Ковила". Соцреалістичне варивo про цілину, про позитивних героїв, про деяких нетипових негативних типів, про кохання позитивних типів і про те, як трудовий ентузіязм перемагає всі "труднощі росту".

Пробігаючи очима деякі абзаци цієї повісти, дивуєшся не так з того, що майже в усіх письменників-соцреалістів ті самі стереотипи — ті самі персонажі, ситуації, тенденції, як з того, що й пишуть вони всі майже тотожнім мовостилем. Хорунжий, Кучер, Гончар, Скляренко та інші — це ніби випадкові наліпки на консервних бляшанках, уміст яких той самий — з стандартними інгредієнтами, стандартним запахом та стандартним безсмаком. Література роботів...

У відділі поезії — знову вірші про героїв останньої війни, про героїв соціялістичної праці, ну й трохи про кохання (густо змішаного з виробничим ентузіязмом). Яке ж це безбарвне, тьмяне кохання за партійно-комсомольськими приписами, кохання нудне й нелюдське! У вірші Шевця чи, як там відміняють це прізвище, Швеця:

Одягнула нам війна
польові шинелі.
Обвінчала нас вона
під вінком шрапнелі.
Ми були в найтяжчі дні
чесні та відверті.
Будь же вірною мені
до кінця, до смерті!

Який переконливий аргумент на користь подружньої вірности! І яка вбога лірична фантазія в цього Шевця-Швеця!

Трохи більше "чистої лірики" у Валентини Ткаченко, але ж усе це шабльон, шабльон, шабльон, повторення давно вже й краще сказаного, давно вже розжованого:

Ти квіти у мене лишив на столі
І стало в кімнаті весняно.
Які у них пахощі лісу й землі,
Які вони чисті й духмяні!

або з другого вірша:

Я дивлюся в темні твої очі.
Блиснув у них вогник чарівний.
І за мене ніч гіллям шепоче,
Як ти став для серця дорогий.

Це вірші настільки початківські, що в журналі, який претендує на солідність, друкувати їх ніяк не варто.

Юрій Герасименко з чотирьох своїх віршів два присвятив "модерністам". Ось кращий із них, що називається "Диво":

Після шторму хвилі вгомонились
І посеред бухти народилось
На воді в барвистих переливах
Щось і каламутне і мінливе.
Народилось і затріпотіло:
— Я — лише нюанси. Я без тіла,
І без форми навіть, і без цілі.
Ах, як тривіально — море, хвилі!..
Ах, як примітивно це і грубо —
Синє небо над зеленим дубом!
Тільки я по-справжньому красиве,
Я тонке, я витончене диво —
Тонше од усіх під небесами! —
Похвалялась райдужная пляма.
І несила їй було збагнути,
Що вона — лиш крапелька мазути...

Вірш технічно не блискучий, але серед інших він усе таки виділяється свіжістю образу.

Крім повісти Хорунжого, в журналі є ще ряд оповідань у типовій соцреалістичній манері — пересолоджених, з фальшивою сантиментальністю, з фальшивим патосом; з персонажами, яких у справжньому житті і днем з ліхтарем не побачиш; з мовостилем, найхарактернішою особливістю якого є нестримана багатословність, неоригінальна докладність описів, стереотипність почуттів і оголеність тенденцій.

Серед імен авторів спиняєшся на прізвищі Б. Антоненка-Давидовича, якому належить оповідання "Образа" з подвійним сюжетом; один з них "викриває" лицемірство "служителя культу". Читаючи це оповідання, дивуєшся, як автор, що колись написав "Смерть" і "Землею Українською", міг породити таку мистецьки непереконливу річ з фальшивим сюжетом і наївним фіналом. Оповідання настільки слабке, що не хочеться й переказувати його...

Далі "Вітчизна" пропонує читачам пишно озаголовлений репортаж "Дорога в завтрашній день" — про досягнення соціялістичної праці; нарис "Алмазні розсипи" — про кустарів-мистців; літературно-критичну статтю "Утвердження жанру" — огляд дуже слабкої творчости байкарів-початківців. Потім іде стаття Євгена Шабліовського, на якій я пізніше спинюсь окремо і яка, власне, дала привід для цієї статті.

Замикається це число відділом публікацій, що складається із шкільної статті про Панаса Мирного та відділом рецензій, у якому, наприклад, похваляють якогось закарпатського початківця за його "любов до братнього російського народу" та за оспівування героїв соціялістичної праці. Є, зокрема, рецензія на написаний російською мовою твір Юрія Черного-Діденка "Правда на земле одна".

Звертає на себе увагу рецензія на книжку віршів Василя Мисика "Вибране". Про те, що сталося

з Мисиком за часів сталінщини, автор рецензії говорить невиразно й побіжно:

"... Автор прийшов у поезію ще задовго до народження молодшого покоління читачів... Так несприятливо склались обставини для поета, який посідав помітне місце в українській радянській літературі вже в період її становлення, творчо зростав разом із нею і лише тепер, після довгої перерви знову заявив про себе збіркою вибраних поезій — оригінальних і перекладних".

Як бачимо, сказано вельми "делікатно" й ні для кого не образливо. Мовляв, різні бувають у житті обставини — сприятливі і несприятливі, і за несприятливі теж нікого винувати не доводиться.

Як видно з повоєнного доробку Мисика, він з усіх сил намагається загладити свою небувалу вину й засвідчити свою льояльність нинішнім спадкоємцям та колишнім зброєносцям тих, що завинили в його "несприятливих обставинах".

Інша рецензія, яку мимоволі прочитуєш, це відгук на передрук дитячих оповідань Бориса Грінченка. Микола Олійник, рецензент, людина, хоч і не дуже вчена, але озброєна "геніяльною теорією Маркса-Леніна", з нахабною поблажливістю погоджується простити Грінченкові його "очевидні помилки", зокрема його теорію "культурницької революції" та недоцінку ролі робітничого клясу. Він поблажливо поплескує Грінченка по плечу за його боротьбу проти царату та за "соковиту мову" його творів.

***

Стаття Євгена Шабліовського "Національні особливості української літератури" спиняє на собі увагу читача насамперед "несподіваністю" свого заголовка на тлі нудно ортодоксальної та ідеологічно обережної писанини, що заповнює це число "Вітчизни".

Для нас ця стаття цікава не стільки тим, що в ній говориться (нічого нового для нас у ній не сказано), скільки передусім тим, як говориться та тим, що саме в ній не сказано чи недосказано.

У цій статті ми наочно бачимо, що виходить, коли на субстрат національної свідомости української людини накладається партійний суперстрат "великої брехні" марксо-ленінської метафізики. Тієї метафізики, яка примушує людей з іще живим "національним нервом" бути знаряддям денаціоналізації свого народу в інтересах комуністичної Москви, а за часів Сталіна також і фізичного знищення мільйонів українців.

Найбільшою трагедією очманілої від марксівської демагогії української людини — не всякої, звичайно, бо є дуже багато індивідів, у яких "національний нерв" атрофується з разючою легкістю — є те, що людина, у якої ще не зовсім заглох голос совісти, іноді щиро намагається досягти якогось сприємливого для себе компромісу. Болючі шукання такого компромісу відображено в ряді творів Хвильового, у "Смерті" Антоненка-Давидовича тощо.

Страшна потворність славнозвісного "компромісу з дияволом" занапастила багато українських людей, які не здолали остаточно заглушити в собі голос національної свідомости. Ця потворність убила Скрипника й Хвильового їх же власними руками, вона ж кидала Сосюру в божевільню, вона ж запроторила тисячі українських комуністів у сталінські концтабори.

Навіть і тоді, коли певним людським категоріям з тих чи інших мотивів удалося зжитися з "компромісом", можна все таки уявити собі, як він здеформував душевну структуру цих людей...

Новий вгляд у трагедію збільшовиченої української людини ми маємо в статті Шабліовського, який, будучи цілком льояльним до режиму, намагається знайти переконливий для самого себе спосіб примиритися з комуністичною брехнею. У хаосі недомовок, фальшивих передпосилок і суперечливих силогізмів цієї статті перед нами людина, що безпорадно борсається в липкому павутинні марксівської метафізики, яка вимагає фальшивого бачення навіть очевидних істин.

Підступ до теми своєї статті Шебліовський починає твердженнями, не погодитись із якими не можна:

> Проблема національної специфіки літератури, особливостей її розвитку — є однією з найскладніших проблем літературознавства... Чим визначається своєрідність даної національної літератури? Що виділяє цю літературу серед інших національних літератур? Чим збагатила вона світову літературу? Всі ці і багато інших питань, пов'язаних з ними, потребують свого вирішення, і всі вони конденсуються навколо основної проблеми — п р о б л е м и н а ц і о н а л ь н о ї с п е ц и ф і к и л і т е р а т у р и. Ще І. Франко зауважив, що історик національної літератури "мусить показати, як вона засвоює собі чужий матеріал і чужі форми і що вносить свого в загальну скарбницю літературних тем і форм, мусить показати, чим були для неї літератури сусідніх народів і чим була вона для них".
>
> Загальний для всіх нових европейських літератур процес... у кожній окремій національній літературі відзначався своїми особливостями, зв'язаними із с в о є р і д н о с т я м и с у с п і л ь н о - і с т о р и ч н о г о п р о ц е с у в даній країні. Ці відмінности виявлялися і в часі виникнення в даній літературі тих чи інших напрямків, і в своєрідності художніх засобів, зумовлених історично сформованими естетичними концепціями, поетичними традиціями.
>
> У науковому літературознавстві чимало зроблено в справі дослідження ідейно-творчих зв'язків української літератури з літературами інших народів. Зібрано багато фактів, які стверджують давні зв'язки української літератури з російською, білоруською, польською, чесь-

кою та іншими літературами слов'янських і неслов'янських народів.

Це все, безперечно, потрібно й важливо. Історію національної літератури не можна розглядати в якихось замкнених, "відрубних" рямцях, у відриві від розвитку міжнароднього життя і світової літератури. Але це лише одна сторона питання. Спорідненість не означає тотожности. Важливо установити не тільки те, що українську літературу споріднює з літературами інших народів. Не менш важливою є й інша сторона питання: що свого, оригінального внесла українська література в загальнослов'янську і світову скарбницю художнього слова, в чому своєрідність її естетичних надбань? Сама проблема спорідненості, єднання літератур набуває в цьому аспекті нового спрямування: аджеж єднає не те, що повторює, а те, що доповнює, розвиває, збагачує. Сама повнокровність і своєрідна краса національної літератури формується й розкривається в цих складних і багатогранних зв'язках і взаємовпливах.

Ще О. С. Пушкін відзначав, що кожному народові властива "особлива фізіономія, яка більше або менше відображається в дзеркалі поезії. Є образ думок і відчуттів, є безліч звичаїв та звичок, які належать виключно якомусь народові". Особливості національного художнього мислення породжуються всім досвідом історії. Вони органічно пов'язані з певними естетичними уявленнями того чи іншого народу. Тайна національності кожного народу, — зазначав В. Г. Белінський, — виявляється в його (народу) "манері розуміти речі". Цю манеру треба шукати, як правильно відзначає академік О. І. Білецький, насамперед у художній мові, в художній структурі творів, в їхніх естетичних особливостях. Саме тут, в особливостях естетичного відтворення дійсності, найбільш розкривається національна специфіка, ота "манера розуміти речі", національна вдача. Адже художнє слово, письменство, за виразом І. Франка, є "найкращим проявом духового життя й національної свідомості народу".

Розкривається національна специфіка найбільше в естетиці художньої мови; тут вона знаходить свій конкретний вияв. Але чим зумовлена ця своєрідність, ці особливості естетики мови? На це питання сама по собі естетика мови відповіді дати не може. Коріння треба шукати глибше; воно виходить за межі естетики. Воно в історичному бутті народу, в національних особливостях його історичного розвитку, в особливостях національного характеру, історично зумовленого. Звідси — колосальне значення конкретно історичного фактору. Отже національна специфіка літератури це не тільки категорія естетична, але й категорія історична".

Усе сказане Шабліовським у повищих абзацах глибоко правильне. Ці самі аксіоми нераз було підкреслено і в статтях наших еміґрантських літературознавців. Довшу цитату з статті Шабліовського я навів лише з надією, що вона дасть декому з наших літераторів ще одну нагоду замислитись над проблемою поєднання національного, тобто в основі своїй традиційного, з новочасним, "модерним".

Висловивши ряд універсально вірних тверджень, Шабліовський начебто злякався своєї сміливости і вирішив, що вже настала пора в дусі марксівського "доброго тону" хвицнути когось із "ворогів".

Вилявши — цілком безпідставно — "буржуазно-націоналістичних літературознавців" за їх теорію "безклясовости української нації", яка нібито намагалася "стерти своєрідні риси українського літературного процесу, звести його до різноманітних "впливів" і "запозичень" та тим самим знеособити національну літературу" (?), Шабліовський продовжує:

> "Марксистсько-ленінське вчення розв'язує проблему національних культур в боротьбі і з космополітичним знеособленням національних культур, і з націоналістичними "теоріями" культурної самоізоляції і замкненості. Немає й не може бути якогось позаісторичного, особливого "національного субстрату". Розкрити національну специфіку української літератури це значить передусім дослідити своєрідність українського історичного процесу і на цій основі схарактеризувати духове обличчя українського народу, а звідси й самобутні риси його літератури".

Яких це "націоналістів" обвинувачує Шабліовський у проповіді "культурної самоізоляції"? Може нас, еміґрантів? Але чи треба підкреслювати, що ніхто в нас такої проповіді не провадить? Наші "модерністи", навпаки, настільки захопилися космополітичними модами, що геть відрізали себе від українських літературних традицій. Що ж до "антимодерністів" (це означення вживаю умовно й іронічно), то, хоч і поборюючи сюрреалізм та косноязичний експресіонізм, вони закликають до освоєння кращих здобутків і традицій світової літератури, до рівнорядної участи в концерті світових літератур.

Шабліовський, щоб продемонструвати кому треба свій марксівський запал, мусів вигадати страхопуда, щоб на нього героїчно накинутись. Так колись емведисти вигадували небувалі контрреволюційні організації, щоб мати привід для "законного" знищення мільйонів ні в чому невинних людей. Щоправда, Шабліовський не емведист і ворожі ві-

тряки потрібні йому лише для того, щоб довести свою марксівську войовничість...

**
*

Помахавши іржавою шаблею, Шабліовський знову починає міркувати нормально:

> "Відзначаючи спільність соціально-історичних і культурних процесів Росії і України, ми, однак, не можемо забувати того, що ці процеси проявлялись тут, на Україні, своєрідно, відображаючи насамперед те, що український народ протягом століть належав до нації пригнобленої і що українська література, як література національно пригнобленого народу, розвивалась у виключно тяжких умовах дискримінації і тяжкого гніту, перемагаючи на своєму шляху найскладніші перешкоди. Історію української літератури, особливо починаючи з 40-х років XIX століття і аж до Великого Жовтня, можна порівняти, як зазначає О. І. Білецький, з мартирологом, рівного якому ми не знайдемо в усій історії інших багатостраждальних слов'янських літератур".

У цьому абзаці правда змішана з неправдою. Мартиролог української літератури не тільки не був закінчений "великим жовтнем", а, навпаки, почався після нього з іще більшою трагічністю. У царській імперії за всі триста років її панування в Україні не було знищено стільки українських письменників, скільки їх знищив Сталін за неповних тридцять років! А до фізично знищених треба додати ще й духово спотворених, душевно покалічених, перетворених на яничарів та зрадників свого народу, або на вічних початківців — з причини зупиненого їх розумового розвитку. Але Шабліовський, напевно, сам би перелякався, якби спробував послідовно розвинути своє твердження про дискримінацію української літератури в тій державі, де Україна є лише провінціяльним додатком до Росії. А те, що ця Росія нині закамуфльована назвою СРСР, у реальній ситуації не змінює нічого...

Послухаймо Шабліовського далі. Він саме намагається втриматися на слизькому:

> "Особливістю українського, зокрема, літературного, процесу було настійливе прагнення до братнього єднання з великим російським народом, його кращими представниками, прагнення до єдності. Це священне національне почуття українського народу всіляко спотворювалося всією системою національно-колоніального гноблення, жорстокою політикою російського царизму, спрямованою на дискримінацію українців, на розпалювання національної ворожнечі (?). Проте краща, передова частина української інтеліґенції, провідні українські письменники, виражаючи волю і прагнення українського народу, ніколи не спрямовували свою діяльність на відгородження української культури від російської, невтомно викривали українських націоналістів, як виразників антинародних сил, як ворогів української нації".

Що бідолашному Шабліовському треба було засвідчити свою відданість "великому російському народові" — це зрозуміло. Але читати купу безглуздя, яку він тут нагромадив, просто ніяково. Хто це з класиків української літератури викривав "українських націоналістів"? Може, Шевченко? Може, Леся Українка? Може, Франко? Це вже не кажучи про всіх інших...

Але найбільше безглуздя того, що написав Шабліовський, полягає в його твердженні, що хоч Російська держава люто переслідувала українську культуру, проте, "краща частина української інтеліґенції" все таки "настійливо прагнула до братнього єднання з великим російським народом... Це прагнення — якби воно справді було в українських патріотів — було б патологічним явищем. Але, як ми знаємо, в переважної більшости українських культурних діячів його не було. А тих, у кого воно в якійсь мірі колись і було — напр., Куліша, Винниченка тощо — більшовицькі борзописці ненавидять як українських націоналістів. Бідна логіка...

Може треба єднатися лише з прогресивними елементами російського народу? Але, поперше, в кожному народі прогресивні й негативні елементи "хемічно" змішані так, що виділити їх "у чистому вигляді" неможливо; подруге, більш-менш прогресивні елементи ніколи не були і, мабуть, не будуть при владі в Росії, отже союз з ними безперспективний; і, нарешті, кого, взагалі, треба розуміти під прогресивними елементами?

Якщо розуміти під ними ту вельми невелику частину російської інтеліґенції, яка визнає за українцями право на якесь культурне самовизначення, то треба сказати, що вона визнає це право лише в рамках російської федерації, у якій українці, як нація, матимуть прав не більше, ніж в СРСР...

Дев'ять десятих російської інтеліґенції, з більшовицькою включно, вважають за свій священний обов'язок поборювати український "сепаратизм", а це значить боротися проти "надмірного" розвитку української культури. Усякий бо сепаратизм історично розвивався на основі національного самоусвідомлення народу через розвій своєї культурної самостійности.

Усяка Росія — чи то трикольорова, чи то червона, чи то біла — кровно заінтересована в придушенні, а коли це з тих чи інших причин неможливо, то в жорстокому обмеженні, "знешкодженні", провінціялізації української культури — з літературою включно, бо для розвою національної культури література має найбільше значення. Цікаво, чи Шабліовський колинебудь над цим замислювався? Адже він сам пише:

> "Процес становлення й розвитку української літератури перебуває в дуже складному взаємодіянні з ширшим і загальнішим історич-

ним процесом — процесом формування української нації. Франко справедливо розглядав "історію літератури як частину культурної історії своєї нації". Особливості українського національного характеру, його провідні риси формувалися тут, у вирі історичного буття народу. На різних етапах історичної боротьби виступали ті чи інші риси національного характеру, духово збагачувалось національне обличчя українського народу. А це визначало і художньо-естетичний ідеал, естетику художнього слова українського народу, особливості його поетичного мислення. Сама історія літератури в цьому аспекті може розглядатися як історія національного характеру.

Самобутність художнього розвитку народу, його національні традиції виявляються як у художньому змісті, так і у формі національного мистецтва. Категорія змісту художньої літератури не є абстрактною. Риси певної національної своєрідності проймають увесь твір — і його художній зміст, і його форму, хоч, зрозуміло, не можуть бути повністю ототожнені ані з формою, ані зі змістом художнього твору.

... Мова є головним, але все ж не єдиним чинником того, що ми звемо національною специфікою в літературі. "Вивчення історії літератури, закономірностей її розвитку, — зазначає академік В. В. Виноградов, — невіддільне від історії суспільства, від історії громадської думки і суспільної характерології. Таким чином, для літературознавства виникає складний клубок питань про відношення мови, суспільного життя, думки і національно-типологічних або загальнолюдських характерів у творах літератури. Тому історія літератури не тільки не може бути зведена до історії мови художньої літератури, але повинна користатися зовсім іншими прийомами і методами дослідження, ніж наука про мову художньої літератури".

Національне в мистецтві, що становить найконкретнішу ознаку буття, є відтворенням насамперед історично сформованого характеру нації, тобто психічної спільності, яка виникає в результаті тривалого спільного історичного життя, боротьби і господарювання. Те, що ми звемо національним, кінець кінцем складається з історичного. Проте ці національні особливості, змінюючись у ході історичного розвитку, набираючи нового змісту, уперто виявляють тенденцію до усталеності. Це надає національному характерові значної тривалості, довговічності, відчутної культурно-естетичної значущості".

Усе сказане тут Шабліовським, цілковита істина. Але сказавши "А", він ніколи не зважиться сказати "Б" — а саме: справжня, народня література, відображаючи національні особливості українського народу, виховуватиме в народі прагнення до таких форм політичного й культурного життя, які б якнайкраще задовольняли культурні потреби народу та звільнили б його від непроханої імперіяльної опіки "старшого брата". Зробити такий логічний висновок Шабліовському перешкоджає московсько-більшовицька полуда на його очах.

"У національній специфіці розрізняють різні шари — глибші й поверхові, істотні й випадкові, так би мовити центральні й периферійні, стабільні й мінливі, передові й відсталі, — пише далі Шабліовський. — Іноді до національної специфіки відносять усе те, що знаходить відображення в національній літературі. Але тоді поняття національної специфіки стає занадто загальним, розпливчастим; воно губить свою визначеність. Не можна також зводити національну специфіку літератури лише до так званого "національного колориту". Поняття національного характеру, що становить основу національної специфіки, ширше; воно виходить за межі національного колориту. Джерела національної специфіки треба шукати в психічному складі народу, в своєрідності його поетичного мислення і естетичного світосприймання, які, переломлюючись крізь призму художньої індивідуальності письменника, знаходять своє відображення в літературі".

Заперечувати все тут сказане не доводиться. Все правильно. Бракує лише логічного висновку (який, звичайно, не спадає на думку Шабліовському), а саме: все, написане соцреалістами та взагалі всіма, хто уклав "компроміс" з російсько-більшовицьким дияволом, до української літератури не має ніякого відношення.

***

Почуваючи, що його твердження можуть бути розтлумачені на різні способи, Шабліовський круто завертає на "клясову лінію". Логічно думаючу людину змінює комуністичний демагог, марксівський метафізик і казуїст:

"На різних етапах історичного життя нації сутність національного характеру виявляється по-різному, втілюється в різні класи, розкривається в різних соціально-психологічних типах. Чим більше передовим, історично-прогресивним є той чи інший клас, та чи інша соціальна верства в даний історичний період, тим у більшій мірі в цей період виступають вони носіями національного "розуму", провідної національної специфіки.

Безперечно, не все те, що характерне для певної частини суспільства в певну епоху (і що є національно специфічним), не все це характеризує основні шари нації, а тому й не все

може бути включене в поняття національного характеру. Якщо говорити про український національний характер, скажімо в таких творах, як "Сто тисяч", "Мартин Боруля", "Хазяїн" — Карпенка-Карого, то слід шукати цей національний характер не в сутності художніх образів Герасима Калитки і Терентія Пузиря, Мартина Борулі і Ліхтаренка, цих справжніх хижаків українського народу. Національний український характер виявляється тут саме в тій убивчій іронії, в тому гостро сатиричному ставленні, з яким автор зображує українську буржуазію, глитаїв, "землячків"-грабіжників... Не в Калитках і Пузирях, хоч вони і є яскравими українськими типами, треба шукати національний характер, а в самому письменникові, в його ставленні до цих потвор, що плямували обличчя української нації".

Як бачимо, все тут сказане Шабліовським, найчистіша метафізика, догматика, заснована не на якихось наукових даних, а на тому, чого хочеться та що подобається. Справа не в тому, що ми хочемо "реабілітувати" Калитку й Пузиря. Зовсім ні! Вони нам такі ж несимпатичні, як і Шабліовському...

Справа в іншому. Насамперед, поняття національного характеру це взагалі досить спірна гіпотеза, але ми приймемо її бодай як робочу гіпотезу. Виникає питання такого роду: чи можна визначати національний характер якогось народу як суму лише позитивних якостей?

Позитивні якості характеру — альтруїзм, щедрість, волелюбність, хоробрість, патріотизм, чесність і т. д. — не можуть бути приватною власністю якогось одного народу. Такого роду твердження личать лише шовіністам, расистам та імперіялістам. Позитивні якості універсальні, тобто вони користуються пошаною в усіх народів і значить характеризують позитивних людей в усіх народах.

З цього випливає, що якби всім народам були властиві лише одні ці позитивні якості, то ніякого національного характеру взагалі не існувало б. Над цим Шабліовський, напевно, не задумувався. Насправді, національний характер може означати щось інше, а саме: своєрідну, індивідуальну для даного народу суміш позитивних і негативних властивостей у такій пропорції, яка характерна для більшости представників саме цього народу.

Лихо Шабліовського в тому, що офіційний марксо-ленінський, чи вірніше, більшовицький "добрий тон" вимагає публічно приписувати "простому народові" всі можливі позитивні якості — розуміючи, звичайно, під "народом" лише "трудящих", які борються проти "експлуататорів", що до народу не належать.

Якщо ми замислимось над причинами цього "доброго тону", то побачимо, що цей тон — стовідсотковий фальш і лицемірство. Улесливі дитирамби на адресу "простого народу", ніби носія всіх можливих позитивних якостей, потрібні комуністам для того, щоб цими лестощами замаскувати свою абсолютну зневагу до народу, свою брутальність до нього, "виправдати" свої нелюдські експерименти над ним, накладання на селянство колгоспного ярма, знищення мільйонів людей цього ж народу — лише для зміцнення деспотичної диктатури над народом. Треба сказати, що на гачок цієї комуністичної демагогії зловилося чимало українських людей, які не вміють мислити самостійно й критично.

Нам, українським демократам-самостійникам, не треба лестити своєму народові, бо ми не маємо щодо нього ніяких коварних замислів, які треба було б замаскувати улесливою брехнею. Ми можемо чесно й відверто говорити також і про недоліки нашого національного характеру — в історії нашого народу ці недоліки часто гірко давалися взнаки — для того, щоб, усвідомивши ці хиби, старатися їх усунути. Хоч комуністична пропаґанда з усіх сил намагається малювати нас шовіністами, націоналістами тощо, але, як бачимо, це неправда. Ми не вважаємо себе за кращих від усіх інших і, бажаючи добра своєму народові, чесно указуємо на його недоліки.

Не хто інший, як сам Іван Франко, ім'я якого Шабліовський щоразу відміняє в своїй статті, кинув колись на адресу свого народу суворі, повні болючої прикрости слова:

"Не люблю русинів: так мало серед них знайшов я справжніх характерів, а так багато дрібничковости, вузького еґоїзму, дволичности, пихи...

... Як мало в історії Русі прикладів справжнього громадського духу, справжньої посвяти, справжньої любови. Ні, любити сю історію дуже тяжко... Чи може маю любити Русь як расу — сю расу отяжілу, незґрабну, сантиментальну, позбавлену гарту й сили волі, так мало здатну до політичного життя на власному смітнику, а таку плідну на перевертнів найрізноманітнішого сорту?"

Звичайно, ці гострі слова Франко сказав у нападі гніву. В інших його текстах є висловлювання зовсім іншого характеру. Але наведені вище слова великого письменника й мислителя вельми показові: патріот зовсім не повинен кадити тиміям своєму народові. Навпаки, він зробить значно більшу прислугу народові, коли картатиме його хиби та кликатиме його до самокритики. А люди, які тільки лестять юрбі, завжди мають підозрілі заміри...

Вернімось до Шабліовського, який безнадійно заблукав між трьома догматичними соснами. З однієї сторони, Калитки й Пузирі є безперечним уособленням поширених рис характеру якоїсь частини українського народу, а з другої сторони, вони — "офіціяльні" вороги комуністичного режиму, яких ні в якому разі не можна зараховувати до "справжнього" народу. Комуністична "діялектика" пошила в дурні Шабліовського...

Але чи це справді діялектика? Чи не діялектичніше буде сказати, що в людській натурі змішано і позитивне і негативне, а що саме з цієї "єдности суперечностей" вийде назверх, залежить від обставин, у які людина потрапить. Вчорашній бідняк, пролетар, забагатівши чи доп'явшись до влади, часто сам стає визискувачем та гнобителем, не меншим від тих, що колись гнітили його самого. Калитки, Пузирі, а тепер Хрущови вийшли з самого ж селянського середовища. Тим часом багато так званих "панських дітей" віддало своє життя за волю для простого народу. Отже казка про вирішальність "соціяльного походження" — один із найбрехливіших мітів більшовицької демагогії.

Справжня діялектика суперечить ленінсько-більшовицькій метафізиці; вона не дозволяє штучно, за довільними, партійними критеріями, ділити народ — сукупність людей найрізноманітніших типів — на дві різко розмежовані категорії: органічно білих, як сніг, і органічно чорних, як сажа, та писати такі нісенітниці:

"Особливості, типові для буржуазії, як і для всіх реакційних, ворожих народним інтересам класів, не стають і не можуть стати національними в глибокому розумінню цього слова".

Калитки, Пузирі тощо — особисто несимпатичні люди, але вони такі ж "органічні" члени народу, як і представники інших соціяльних верств і "мають право" брати участь у творенні культури. А втім про "право" тут і говорити не доводиться. Вони існують, а значить і виражають себе. Звичайно, держава може й повинна обмежувати їх апетити, але соціяльне законодавство до "національного питання" не має ніякого відношення.

Це повертає нас до проблеми національної культури. Шабліовський дає досить плутане визначення національної культури: то він говорить про одну українську культуру, то раптом розрізняє дві українських культури — одну справжню національну, прогресивну, носієм якої є "народ", і другу, реакційну, що її творять буржуазні елементи. При цьому Шабліовський ніби не помічає того, що нинішня бездарна "радянська культура" паразитує на культурі, створеній капіталістичним, а ще раніше феодальним суспільством...

Вище я відзначив, що різні соціяльно-економічні групи в суспільстві не є строго розмежованими організмами, розокремленими непроникливими клясовими перегорожами. Насправді, між ними відбувається постійна дифузія. Одні люди багатішають, інші убожіють. У межах тих самих клясів є люди різної культури й різних психічних типів; між ними відбуваються колізії і конфлікти. Поділ суспільства за ознакою культурного рівня зовсім не збігається з поділом за ознакою економічної заможности. Вульгарно-соціологічна схема Шабліовського абсолютно "не працює".

Соціяльне походження письменника ні в якій мірі не передвизначає з залізною закономірністю його ідеологію, тематику його творів та його стиль. Хоч фальшивий економічний детермінізм і досі ще циркулює в марксівській теорії, але на практиці комуністичні літературознавці давно вже відмовились від нього.

Зачинателями української і російської нової літератури були дворяни, але ідеї, які вони проповідували, були здебільшого гуманні й ліберальні, а часто й революційні, спрямовані проти інтересів їх власного клясу. Дворяни-романтики "підготували" Т. Шевченка.

Серед ортодоксальних комуністичних письменників є немало вихідців з колишніх привілейованих клясів, а серед так званих "буржуазних націоналістів" та інших антикомуністичних діячів і письменників більше селян і робітників, ніж вихідців з інших соціяльних верств. Комуністичний режим легше зживається з безпринциповими здеклясованими людьми, яким не має діла до народу, ніж з вихідцями з справжнього трудящого народу.

Відзначимо ще інше: великі письменники силою своєї особливої індивідуальности, інтелекту і творчих здібностей, як правило, не вміщаються в будь-які "клясові рамки"; вони стають представниками всіх суспільних верств, володарями дум усього народу. Російсько-комуністичні літературознавці давно вже не називають Пушкіна, Лєрмонтова, графа Л. Толстого та інших письменників-дворян "продуктом феодального суспільства".

Як в індивідуальних людських вдачах, так і в суспільних групах позитивне й негативне перемішані настільки, що говорити про абсолютно позитивні та абсолютно негативні соціяльно-культурні групи не доводиться. Культура нації — це складний динамічний наслідок багатьох різноманітних тенденцій, які постійно взаємодіють; то борються, то узгоджуються, при чому вільно переступають "клясові кордони". Як правило, естетичні норми, створені "на верхах" суспільства, поширюються й на нижчі його "поверхи".

Поділ нашої еміграційної спільноти, скажім, на демократів і "бандерівців" не має нічого спільного з маєтними ознаками. "Модерністи" й "антимодерністи" групуються за якими завгодно, тільки не за соціяльно-економічними прикметами.

***

Усе те правильне, що Шабліовський говорить про національну специфіку літератури, її пов'язаність з історичним досвідом, з історичними ідеалами й прагненнями народу та з певним комплексом індивідуальних рис, які відрізняють наш народ від інших — він сам потім "перекриває" фальшем, коли "відмовляє" в українському національному характері цілим групам населення тільки на тій підставі, що з цими групами людности бореться панівна партія.

Вульгарний соціологізм Шабліовського, його наївні міркування про ролю клясиків у виявленні сут-

ности національного характеру та намагання пов'язати проблеми національної культури з політичними інтересами монопартійної диктатури — ненаукові, необ'єктивні і продиктовані фальшивою марксівською схемою.

Особлива пікантність ситуації полягає в тому, що комуністична партія в Україні є агенцією комуністично-імперіяльної Москви, якій взагалі ніяка українська культура не до вподоби і яку вона терпить лише в надії помалу звести її нанівець.

Твердження Белінського, яке повторює Шабліовський, про те, що національна специфіка в "манері народу розуміти речі" — вельми сумнівної якости. Я і Шабліовський бачимо й розуміємо різні речі далеко не однаково, але чи значить це, що я і він належимо до різних національних "специфік"?

Ні, ми таки належимо до однієї української нації, не зважаючи на все, що ділить нас. Єднає нас те, що обох нас відрізняє від німців, французів тощо. Це, насамперед, обумовлений певними рисами національного характеру й ладом нашої мови спосіб міркувати. Це наш спільний інтерес до певних проблем, наприклад, наша турбота про збереження й розвиток властивих українському народові національно-культурних особливостей, узятих у широкому пляні. Це дає нам право орудувати поняттям національної культури, хоч у багатьох точках взаємоторкання ми з Шабліовським значно частіше взаємовідштовхуємось, ніж взаємопритягаємось.

Шабліовський, як видно, й сам розуміє, що його наївні вульгарно-соціологічні твердження ні на яких наукових — експериментальних чи статистичних — даних не базуються і є в найвищій мірі довільно-догматичними. Тому, поміркувавши, він вважає за потрібне додати до сказаного ним вище таке:

> "Національна специфіка в тій чи іншій мірі властива художній творчості представників різних класів. Однак, важливим і істотним у національній специфіці є те, що прогресивне, що росте й розвивається, що спрямоване уперед і пов'язане з докорінними інтересами народу. В основі кожної національної культури лежить культура, що її творять маси в боротьбі за своє визволення... Істинно національними рисами можна визнати перш за все ті, що сприяють історичному розвиткові нації, розквіту її духових і матеріяльних сил.
>
> Антинародні групи далеко не байдужі до національної специфіки. Вони намагаються використати її в своїх інтересах, нав'язати їй риси, відповідні своїм прагненням і домаганням. З демагогічною метою вони використовують національну специфіку для "злиття з народом", а по суті з метою здеморалізування народу і ідеологічного його обезброєння".

У другому відступі чудово схарактеризовано те, що комуністичною мовою означає: "культура національна формою і "соціялістична" змістом". Українську національну специфіку комуністична Москва використовує саме для того, щоб, закамуфлювавши свою справжню мету — уярмлення народу, ідеологічно його обеззброїти.

Зупинимось іще на такому твердженні: "Істотним у національній специфіці є те, що прогресивне, що пов'язане з докорінними інтересами народу". Ця фраза вельми "ревеляційна". У докорінних інтересах народу є насамперед політична й культурна свобода, вільний розвиток своїх органічних національних особливостей, свобода критично мислити й безборонно висловлювати свої думки, вільно користуватися своєю мовою та розвивати її, право народу відкинути всякі намагання інших держав контролювати українську культуру та провінціялізувати її в інтересах колонізаторів. Ні однієї з цих свобод Україна під московсько-комуністичним ярмом не має. Це значить, що та провінціяльна псевдоукраїнська "культура", яку московські посіпаки насаджують в Україні, ні в якій мірі не є національною українською культурою.

Шабліовський з усіх сил намагається підвести читача (сказати це прямо він не наважується) до думки про те, що українська національна література знаходить своє вивершення й кульмінацію в українській "радянській" літературі. Але саме тут він зазнає своєї найжорстокішої поразки.

Довести перевагу "пожовтневої" літератури над літературою всіх попередніх епох — якби така перевага існувала — можна було б дуже легко: треба тільки назвати ряд "радянських" письменників та їх творів і роз'яснити, чим саме вони мистецьки й ідейно вищі від усього, що в нашій літературі написано досі.

Гай-гай, ні одного такого справді епохального твору Шабліовський не може назвати! Все найталановитіше й найцікавіше, що з'явилося за "пожовтневий" час, було написане письменниками, ворожими до "радянської" влади. Сама ж "радянська" література виявилась напрочуд безталанною і стерильною — насамперед позбавленою національної специфіки (крім деякого національного кольориту, яким національна специфіка далеко не вичерпується).

Ось чому теоретики української "радянської" літератури намагаються прив'язати її до української літератури, створеної в попередні епохи. Вони намагаються незаконно присвоїти собі все найкра-

---

Студенти-випускники 1941 р. 4-річного курсу ХПІМ ім. Н. К. Крупської, відгукніться:

Mr. Theodore Pidhayny
P. O. Box 1021, Stn. B.
Ottawa, Ontario, Canada.

ще, що було написане людьми інших часів. Вони оголошують своїми попередниками Шевченка, Франка, Л. Українку та інших, справжніх патріотів України. Але "радянська" надбудова, яку вони хочуть підперти "дожовтневою" нашою літературою, до класичного фундаменту ніяк не пасує. Не той матеріял...

Справжньому національному мистецтву немає місця в суспільстві, що потрапило в пазурі терористичної монопартійної диктатури. Добра література — це в основі своїй завжди критика життя й суспільних форм. Такої літератури комуністичні диктатори не можуть дозволити. У придушенні народньої літератури вони виявились хитрішими від царської Росії.

Царат ув'язнював Шевченка, щоб позбавити його змоги писати, але ніколи не пробував примусити Шевченка звеличувати в своїх творах режим Миколи І-го. Комуністичний режим, тобто панівна партія, вимагає від письменників, щоб вони були службовцями її пропаґандивного апарату. Автори мусять підфарбовувати "радянську" дійсність, стушовувати її негативні сторони, вихваляти партійних вождів.

"Соціялістичний реалізм" це зовсім не реалізм. Це безпардонна фантастика, це ремісниче творення пропагандивних фікцій, "псевдожиття", якого в дійсності немає. Комуністичний режим не тільки не виховав ні одного письменника справді великого калібру, в міжнародньому масштабі, а, навпаки, знівечив і тих старших письменників, які потрапили йому в руки: Рильського, Тичину, Сосюру, Бажана, Яновського, Довженка тощо. Усіх непокірних він убив. А виховав лише армію графоманів (іноді навіть з природнім, але нерозвиненим хистом), які готові писати все догідне режимові — в обмін за змогу друкуватися, за гроші, ордени.

Не такою була стара українська література, з якою Шабліовський хоче тепер — цілою системою казуїстичних пересмикувань, ґвалтуючи факти й логіку — зшити соцреалістичну пародію на літературу! Пишучи про національну специфіку української літератури, він змушений брати за приклад таки творчість Шевченка, Франка, Українки, а не вбогу писанину сучасних патріотів єдиного і неподільного СРСР, де неподільно панує "старший брат".

... Чи варто далі порпатись у статті Шабліовського? Як ми вже переконалися, нічого засадниче нового для нас він не сказав і не міг сказати. Щоправда, він сказав чимало правильного, але це правильне безпорадно повисло в безповітряній порожнечі його комуністично-партійного мислення. Те, що в нього правдиве — не досказане й не доведене до належних висновків. У своїх правильних твердженнях він з острахом спиняється на півдорозі, бо вони неминуче привели б його до таких висновків, про які йому й подумати страшно.

Об'єктивно правдиве в нього перемішане з неправдою, з довільними догматичними твердженнями — щоб "знешкодити" правдиве, щоб перешкодити читачеві зробити правильні висновки, щоб нав'язати йому те, що він мусить думати — отже щоб збити читача з пантелику.

Стаття Шабліовського не закінчується в травневому числі "Вітчизни". Її продовження мало з'явитися в наступному, червневому числі. Але не з'явилося. Це наводить на різні думки. Як видно, і те, що Шабліовський висловив так обережно, сполошило декого в партійних верхах. Шабліовський торкнувся надто небезпечної теми, надто багато говорив про національний український характер, про національні особливості української літератури, отже відмінної від російської літератури. Читач може по-справжньому замислитися над цими проблемами...

Статтю Шабліовського затримали саме тому, що вона викликає думки. А "проста радянська людина" самостійно думати не сміє. Це небезпечно для режиму.

Закінчення статті, напевно, з'явиться через деякий час, але ми можемо вже заздалегідь уявити собі, які процедури будуть пророблені над нею і як будуть "знешкоджені" основні її думки, що підійшли на таку небезпечну відстань до тих тем, задумуватись над якими офіційно не рекомендується.

А все це разом узяте яскраво характеризує двозначне становище української культури в під'яремній Україні.

***

Ця стаття була вже написана й вискладана, коли в липневому числі "Вітчизни" з'явилося закінчення статті Є. Шабліовського. Як ми й передбачали, в ній нетрудно розгледіти сліди нагінки від тієї партії, яка "оточує радянську літературу своїм повсякденним і невсипущим піклуванням". Міркування Шабліовського про національний характер української літератури вироджуються в боязке шепотіння про те, що "національною гордістю українського народу є те, що він перший пішов за великим російським народом". Інакше кажучи, національна гордість українського народу має полягати в його... відмовленні від національної гордости. А вся стаття закінчується тріскучим, фальшивим панегіриком "соціялістичному реалізмові". Коментарі зайві...

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та направи.
J. KIRICHENKO
134 DOVERCOURT RD.
TORONTO, ONT. PHONE: LE 2-8829

Д-р Іван РОЗГІН

МИХАЙЛО ОЛЕКСІЄВИЧ ВЄТУХІВ

Доля судила мені працювати з Михайлом Олексієвичем рівно 30 років, а вперше зустріти і знати його від 1925 чи може навіть раніше, від 1924. Працювали ми з ним на спільному полі громадської і наукової діяльности від 1929 і до самого останнього дня його життя.

Багато часу пройшло, багато подій відбулося за той період, і тепер, пригадуючи все, що було за тих 30 років, переконуюся, яка то слаба пам'ять людська, як мало вона зберегла того, що зараз потрібно для висвітлення окремих епізодів нашої співпраці! Та й не все можна ще подавати до публічного відома з огляду на перебування багатьох осіб в Україні. Одначе, з огляду на передчасну смерть Михайла Олексієвича та потребу написати його біографію — я на прохання родини та друзів покійного, вирішив подати все, що можна для майбутнього біографа та історика української науки.

Перед тим, як перейти до перегляду окремих етапів нашої співпраці, мушу подати кілька загальних зауважень, щоб пізніше не повторюватись, або точніше кажучи, щоб окремі факти були зрозуміліші читачам.

Михайло Олексієвич усі ці 30 років був таким самим, як і в останні дні свого життя: модерним дарвіністом і визнавцем клясичної (формальної) генетики. Так само увесь той період цікавився громадським і політичним українським та міжнароднім життям, спокійно реагував на всілякі події, що відбувалися довкола нього. У своїх наукових зацікавленнях він був дуже різноманітний, але вся ця різноманітність укладалася в ділянку теоретичної генетики і практичне її застосування у сільському господарстві, тобто у селекції сільсько-господарських тварин. Конкретно кажучи, він був теоретиком-генетиком і практиком селекціонером. Для цього він мав солідну підготовку, бо закінчив два вищі учбові заклади: університет і сільсько-господарський інститут. Не знаю, у кого він учився, у звичайному розумінні, що кожен вчений мусить мати "свого учителя". Мені здається, що Михайло Олексієвич самотужки вибився на вершини наукової діяльности, тобто, сам використовуючи досвід попередників, узявся за відповідальну справу ведення певних ділянок української науки: керування науковими установами, виховання молодих вчених, творення наукових концепцій і реалізування їх у сільсько-господарському виробництві. Не пригадую, щоб він колись говорив про своїх учителів, зате дуже часто повторював, а в Европі навіть виконав одну наукову теоретичну працю (доповідав у Біологічній Секції УВАН в Мюнхені в 1948 році) на тему "До методології наукової діяльности українських вчених", яку побудував виключно на науковій практиці Вернадського, М. Іванова, Н. Червинського, Павловського, Е. Богданова, Кулішова та інших українських вчених — фізіологів і зоотехніків. Тому висловлюю припущення, що Михайло Олексієвич, освоївши досягнення попередників, узявши їх за свою вихідну наукову базу, почав сам, без чужої допомоги їх продовжувати. Точніш кажучи, збагатившись тогочасними знаннями, сам, без чужої протекції, засяяв на вершинах української науки, став її діячем, творцем та організатором. Мої припущення мають під собою ту підставу, що знав я Михайла Олексієвича майже від студентських часів, і увесь той період він був однаково солідний, всебічно освічений і ерудит у наукових проблемах.

Друге зауваження про те, що ми обидва працювали в одній науковій і практичній ділянці — українського тваринництва. Наші зацікавлення часто перехрещувалися на тих самих об'єктах чи то господарчих організаціях, чи то на тій самій породі тварин. Були випадки, коли я як ветеринарний патолог підготовляв гурт тварин для дослідів Михайла Олексієвича. Але найголовніше, що мої зацікавлення так само були теоретичні, що починалися з генетики бактерій, а кінчалися на сільсько-господарських тваринах. Тому, ми систематично брали участь у тих самих наукових конференціях, з'їздах, нарадах, а найчастіше на наукових радах всеукраїнських науково-дослідчих інститутів тваринництва та експериментальної ветеринарії, а також і на пленумах Всеукраїнської Академії Сільсько-господарських наук. Був навіть період, коли Михайло Олексієвич працював в одній зі мною установі і навіть в одному відділі. Про це буде сказано у відповідному місці.

**
*

Вперше зустрілися ми з Михайлом Олексієвичем у 1925 році (а може в 1924), на пленарному зібранні членів Всеукраїнського наукового сільсько-господарського комітету в Києві. Я був там звичайним гостем і слухачем, Михайло Олексієвич — певно, представником якоїсь установи з Харкова. Пригадую, що при обговоренні справи районування науково-дослідних установ в Україні, він забирав голос (двічі чи може навіть більше) і говорив про усамостійнення і універсалізацію окремих науково-дослідних установ на місцях. Особливо підкреслював, що до революції 1917 року мережа наукових установ в Україні не була повною та цілеспрямованою, і що тепер треба всі ділянки, яких досі не було — організувати, а також доповнити відповідними відділами ті, що уже існують. Пригадую, що на цю ж тему говорили проф. Г. Махів, проф. В. Симиренко, проф. А. Скороходько, навіть сиділи всі вони разом в одному кутку серед учасників пленума. У той час я з ним навіть не розмовляв, лише пізніше, уже на еміґрації про це ми згадували. Він пам'ятав до дрібниць цей епізод, а також зміст своїх виступів.

Якщо взяти до уваги, що в той час Михайло Олексієвич був або студентом на останньому курсі, або тільки що "новоспеченим" фахівцем-зоотехніком, бо закінчив він сільсько-господарський інститут у 1924 році, то треба признати, що почував він себе уже тоді в ділянці української сільсько-

господарської науки досить міцно, і уже користувався великою пошаною від уже згадуваних тодішніх корифеїв науки.

Друга, і уже на довгі роки наша зустріч припадає на 1929 рік, у Харкові, тодішній столиці України. Я працював у Всеукраїнському науково-дослідчому інституті наукової і практичної ветеринарії, де, крім керування відділом, виконував як громадське навантаження обов'язки вченого секретаря Інституту. На засідання Наукової Ради інституту, на якій мені приходилося кожного разу секретарювати, з'являвся і Михайло Олексієвич. Він тоді уже був відомим вченим, працював у кількох вищих школах і наукових установах. Пригадую, що він тоді працював у Полтавському сільськогосподарському інституті, бо навіть мені пропонував там читати курс гігієни та мікробіології у Харківському ветеринарному інституті та в Інституті тваринництва.

У нашому інституті він виконував обов'язки консультанта з ділянки генетики і зоотехнії. На цю посаду він був запрошений у кінці 1929 року на мою пропозицію і я сам писав йому офіційного листа-запрошення. Крім наукових засідань Вченої Ради інституту, на яке він не завжди приїжджав, Михайло Олексієвич ще давав офіційні поради при плянуванні науково-дослідчих праць з ділянок, що стосуються розплоду тварин і птахів, рецензував виконані праці і рукописи праць, поданих до наукового збірника. Тому що я виконував обов'язки члена-секретаря редакції наукових записок, то й у цій ділянці безпосередньо мав з ним контакт і довгі розмови чи навіть дискусії, бо не раз мусів заступатися і обороняти своїх колеґ перед гострим осудом Михайла Олексієвича як рецензента.

На засіданнях Вченої Ради Михайло Олексієвич забирав слово лише тоді, як справа торкалася суто його ділянки, або у зв'язку з попереднім погодженням, тобто, знайомством з темою і завчасним повідомленням про його "фіксований виступ". Майже у всіх випадках він наперед мав приготовлений конспект, якщо так можна назвати кілька клаптиків паперу. Дуже часто він цей конспект ще доповнював чи виправляв тут же на засіданні. Також треба ствердити, що всі його виступи, як і рецензії, були завжди стислі, ділові, конкретні. Ніколи він не виступав лише для того, щоб "пописатися". Так само своїми виступами ніколи не загострював відносин між собою та іншими учасниками зібрання. Від його постаті завжди сяяв блиск, що грав в очах, лагідний усміх на обличчі, і легка веселість чи добродушна іронія у змісті говореного.

З обов'язку свого становища, або з професійної зацікавленості, мені часто приходилося бувати на засіданнях вчених рад Інституту тваринництва і Харківського ветеринарного інституту, тобто, наукових установ, де Михайло Олексієвич був у першому керівником одного з найважливіших відділів — селекції сільсько-господарських тварин, а в другому професором катедри тваринництва. На таких засіданнях Михайло Олексієвич поводився зовсім інакше, ніж у нашому інституті. Тут відчувалося, що він є не лише повноправним членом колективу вчених, але й авторитетним вченим, що до його голосу мають прислухатися. Особливо треба підкреслити його поважний вклад у наукову працю науково-дослідчого інституту тваринництва. У цій справді українській і персональним складом і завданнями установі Михайло Олексієвич займав одне з визначніших становищ. Його відділ селекції сільсько-господарських тварин був одним з найважливіших. Складався він крім нього, як керівника, ще із двох старших науковців, двох молодших асистентів, двох аспірантів і технічних співробітників, у тому з вищою освітою ляборантки-цитолога. Працював Михайло Олексієвич, як ми уже згадували, і над теоретичними проблемами сучасної генетики, тобто, суто лябораторним методом, і над практичними завданнями сучасного тваринництва, конкретно, над справою поліпшення деяких українських порід великої рогатої худоби. На превеликий жаль, не можу точно зформулювати тем наукових праць, бо не маю відповідних матеріялів, а пам'ять не зберегла таких деталів, але описово перекажу деякі подробиці, що кинуть світло на проблеми, які були в засязі творчої активности Михайла Олексієвича у Всеукраїнському науково-дослідному інституті тваринництва.

В інституті тваринництва Михайло Олексієвич часто виступав на науковій раді з доповідями про пляни, теми і програми своїх і співробітників наукових дослідів на якийсь майбутній період. Виступав із звітами про виконані праці і з самими науковими працями. Не раз бувало, що висловлені ним думки, або навіть фактичні дані, викликували жваві дискусії, навіть заперечення, особливо від офіційних представників пануючої марксівської філософської доктрини. Але як не диво, часто його підтримували українці-комуністи, які твердили, що у працях Михайла Олексієвича "є зерно правди", що його твердження "творчі, стимулюючі", бо кидають світло на досі ще не з'ясовані питання, які стоять на черзі до розв'язання. Найбільше мав успіхів пра-

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

ктичною стороною своїх наукових висновків. Можна сказати з певністю, що за таку властивість, багато прощали йому в немарксівському підході до теоре-

Варто пригадати цікавий випадок, коли в 1930 році, на дуже багатолюдному науковому пленумі інституту тваринництва, на якому були присутні навіть представники з Москви, зокрема тогочасний "талмудист" від марксизму Б. Завадовський, проф. М. Вєтухів доповідав про перспективи плянування розвитку українського тваринництва і конкретно пропонував відповідні для цього методи.

Хід думок М. Вєтухова тоді був такий:
тичних трактувань сучасної генетики.

Автор спогадів (у центрі) разом з М. Вєтуховим (праворуч) і І. Замшею, у приміщенні М. Вєтухова в Нью-Йорку, 1957 р.

Україна має всі передумови для скоршого завершення розвитку свого тваринництва. Треба діяти кількома методами: на високопородистих видах і групах тварин застосовувати клясичну селекцію і відбір з потрібними якостями; на мало продуктивних групах застосовувати методи поліпшення тих якостей, які вже виявлені, і плекати нові шляхом схрещування з відповідними висококлясними породами. Але найголовніше, взявши за базу, як науково-практичну лябораторію заповідник Асканію Нову, де вже згромаджено і акліматизовано великий біологічний фонд, широко розгорнути методи гібридизації різних тварин і птахів для творення нових типів. Про численні випадки вдалої гібридизації він демонстрував на своїх таблицях, а також показував окремі зразки шерсти, шкіри і навіть яєць струсячих, гусячих, качиних, курячих та інших.

Пам'ятаю, що такий підхід дуже сподобався представникам з Москви і нашим керівникам з Наркомзему та Академії сільсько-господарських наук. Проф. Вєтухів тоді твердив, що маючи таку базу, як Асканія Нова, такі природні можливості, як українське тваринництво, такі досягнення, як методи штучного запліднення тварин і птахів — треба випробувати всі шляхи до здійснення накреслених плянів реконструкції тваринництва. Я не можу тут вдаватися в докладну аналізу його думок, бо мої твердження можуть розбігатися з тими, які він пізніше висловив і видрукував, а на превеликий жаль, я не маю під руками ні одної друкованої праці проф. Вєтухова. Мав одну у своїому архіві і ту подарував йому уже на еміграції, не залишивши собі навіть точної назви її. Тому обмежуюся лише до найбільше загальних тверджень. Про більш докладні факти може скажуть інші, хто має тепер доступ до архіву Михайла Олексієвича.

Багато працював проф. М. Вєтухів у справі районування плянових порід великої рогатої худоби в Україні. Розроблений за його участю плян районування здійснюється і сьогодні, лише з невеличкими поправками: до заплянованого тоді розміщення порід червоної української степової, чи як її ще називали "червоної німецької породи", сірої української, білоголової колоністської, швицької і симентальської ще уведено тепер, уже після війни, лебеденську і буру закарпатську. То була велика справа, бо вперше в історії України досконало вивчено територіяльне розташування цих порід і відповідними державними актами узаконено їх стале поширення.

Треба ще пригадати таку іронію долі, яка мала місце в житті проф. М. Вєтухова. Перебуваючи на міжнародньому конгресі в Японії і відвідуючи зоотехнічні заклади, він наочно побачив виплеканих таким самим методом, який він пропонував в 1930 році — величезних курей та інших птахів. Отож, виходить, що ідеями проф. Вєтухова скористалися не українські вчені, а японські. Про це з сумом він оповідав мені, повернувшись з конгресу.

(Закінчення в черговому числі.)

Ділимося з нашими читачами сумною вісткою: у час закінчення ломки цього числа ми одержали повідомлення, що у п'ятницю 21 серпня ц. р. в Чікаґо, США, помер один з найвизначніших наших співробітників і один з найвизначніших українських сучасних поетів-ліриків

† МИХАЙЛО СИТНИК

Похорон відбувся в Чікаґо у вівторок, 25 серпня, 1959 р.

Висловлюємо щире співчуття дочці й матері Покійного.

Вічна Йому пам'ять!

Редакція

Ділимося з нашими читачами сумною вісткою, що 28 липня цього року в Буенос Айресі, Аргентина, після довготривалої хвороби помер на 61 році життя відомий оперовий співак, заслужений артист України

† ІВАН МИХАЙЛОВИЧ ШВЕДІВ

Від усіх співробітників і читачів висловлюємо наше щире співчуття дружині й дочці Покійного.

Вічна Йому пам'ять!

Редакція

П. ВОЛИНЯК

Шостий Конґрес Українців Канади

1. ЗАВДАННЯ ШОСТОГО КОНҐРЕСУ

Шостий Конґрес українців Канади відбувся 9-12 липня ц. р. у найбільшому готелі Вінніпеґу "Александра". Цей конґрес відзначався великою участю делеґатів — коло 550, які були делеґатами від провінційних і місцевих відділів КУК (Комітет Українців Канади) і від складових організацій КУК. Крім делеґатів на Конґресі було чимало гостей і в залі засідань Конґресу було понад 600 осіб.

Велика кількість учасників конґресу і майже стовідсоткове заступлення українців Канади і всіх їх організацій від Атлантику по Пацифік — є одною з основних позитивів конґресу. Треба ще додати, що перед Шостим Конґресом до КУК-у вступила ЛВУ (Ліґа Визволення України), яка від дня свого народження була не тільки в опозиції до КУК-у, а інколи його просто поборювала. Цей факт треба вважати одним з найбільших осягів українців Канади, бо тепер у нашій єдиній репрезентативній установі об'єднані всі українські організації. Виняток сьогодні роблять лиш московські підлабузники, які звуть себе комуністами. Між іншим, їх "комунізм" полягає саме в намаганні роз'єднувати канадських українців, нацьковувати їх одного на другого, щоб зменшити спротив української нації російському окупаційному режимові. Нема нічого дивного, що, маючи таке "почесне завдання", комуністичні організації до КУК-у не підуть, а якби й пішли, то їх ніхто туди не пустить.

Шостий Конґрес мав перед собою кілька дуже важливих завдань:

1. Маніфестація української сили і єдности в Канаді;

2. Відзначення 250-ліття смерти великого гетьмана України Івана Мазепи і підкреслення тяглости боротьби українського народу з російським окупантом;

3. Будова пам'ятника Тарасові Шевченкові в Канаді (перед парляментом Манітоби у Вінніпезі) в 1961 році (до сторіччя смерти поета) і створення мільйонового фонду ім. Тараса Шевченка, який став би матеріяльною базою для дальшого розвитку української культури в Канаді;

4. Поліпшення праці українських шкіл, справи української культури в Канаді взагалі та цілий ряд менших справ (зміни в статуті Комітету Українців Канади тощо, тощо).

Усі ці питання були розглянені на Конґресі і були успішно вирішені. Сприяла цьому виняткова солідна підготовка до конґресу: ще за кілька місяців перед конґресом були створені комісії, які опрацювали кожне питання, яке мало стояти на конґресі, підготували проєкти резолюцій і за пару місяців перед конґресом розіслали їх усім складовим організаціям КУК-у, а також і всім делеґатам. Усі вони мали змогу своєчасно вивчити питання і поробити свої завваги, вислати побажання. Ці завваги складові організації КУК-у і їх делеґати, які також були визначені наперед, надсилали до відповідних комісій. Словом, підготовка була якщо не ідеальна, то у всякому разі дуже добра, що у великій мірі забезпечило успіх праці конґресу. Виконавчому директорові КУК-у В. Коханові і його співробітникам за солідну підготовку конґресу справді варто подякувати.

2. ВІДКРИТТЯ КОНҐРЕСУ І БАНДЕРОМАҐІСТЕРСЬКА МІЗЕРНА РЕВОЛЮЦІЙКА...

Конґрес фактично розпочався 9 липня о 4-ій годині дня, коли розпочато реєстрацію делеґатів і гостей. Юридично ж його розпочато о 9-ій годині вечора. Відкрив конґрес митрофорний протоієрей В. Слюзар (Монтреаль) молитвою. Після молитви президент КУК-у о. д-р В. Кушнір розпочав працю конґресу вступним словом, у якому привітав делеґатів і гостей, відзначив великі успіхи українців у цілому світі, а зокрема в Канаді, торкнувся побіжно завдань конґресу, закликав делеґатів до врахування ваги конґресу і до відповідного наставлення до його праці і т. д.

Молитва і перша промова витворили в залі справді лагідний і спокійний настрій, відчувалось, що в залі зібрались люди хоч і з різних церков та різних партій, але сьогодні вони перестають бути парафіянами і партійцями, щоб вирішити загальні справи. Я з приємністю спостерігав людські прояснені обличчя і мені вже здавалось, що жодна хмарка не ляже на всю працю конґресу.

Та, як тепер кажуть, де чорт не може напаскудити, то пошле не бабу, як раніш, а бандерівця чи якогось іншого "маґістра". Так сталося й тут. Негайно по відкритті конґресу, як тільки зачитали делеґатам проєкт правильника конґресу, почалась "революційна акція". Генеральний бій дано не в час вирішення якоїсь загально-української проблеми, а... над обговоренням правильника! Саме цей факт свідчить про виняткову обмеженість цієї категорії людей, про їх злочинну просто звичку робити "революцію" заради самої "революції". Ця категорія нашої еміґрації, яку я іронічно зву "маґістерською нацією" (здебільша їх "вчені" титули куповані чи отак собі присвоєні, бо вони, як правило, університетської лавки й не бачили), — це справжня язва єгипетська на тілі еміґрації!

У залі конґресу відбулася брудна "акція" вимотування решток нервів у порядних людей і намагання накинути свій смак більшості. Ці люди (бандерівці і якась частина мельниківців) просто зневажали делеґатів. Наприклад, кілька з них одну й ту саму фразу повторювали по 5—6 разів, ніби мали перед собою не людей, а туполобих потвор, які не розуміють людської мови.

Хай вибачать мої дорогі друзі з бандерівців і мельниківців (а частково і з БУК-у, бо почав цю "акцію" делеґат БУК-у, чим обурив більшість делеґатів-католиків), але я чесний із своїми читачами і мушу їм пояснити, як це все виглядало.

Уявіть собі, що ви готуєтесь до гарного і приємного обіду в доброму товаристві. Хочете вибрати страви, які відповідали б більшості смаків. І от

несподівано зривається з місця "пан інжінєр" чи якийсь інший "магістер" і з апломбом заявляє:

— Найкраща печеня із собачого хвоста! **Мусите** всі її їсти!

Всі делікатно мовчать. Устає другий:

— Мій шановний передбесідник, пан інжінєр... сказав, що найкраща печеня із собачого хвоста. Щоб прислужитись визвольній справі нашого народу, ви **всі мусите** її замовити...

І так далі, і так далі! Говорять 7—8 осіб те саме. Якщо хтось хоче заперечити, то йому не дають сказати, бо "пан такий то просив слова раніш". Коли виступили всі 7—8, то починають виступати вдруге, втретє, вчетверте, свідомо розраховуючи на те, що всі вчадіють і хором вигукнуть:

— Давайте по три-чотири порції хвосто-собачої печені кожному!

Якщо ж хтось не втерпить і скаже, що агітації за хвосто-собачу печеню більше не хоче слухати, то його обвинуватять у тім, що він фальшивий демократ і не дає висловитись людині з іншими поглядами...

Ці люди справді впадали в якийсь дивний екстаз і заражали ним навіть і найкультурніших і витриманіших з них, від яких ніколи не можна було сподіватись висловів на адресу президії КУК-у і всього конґресу: "Чіпляєте на губи каганці!" "Це не конґрес, а сесія Верховної Ради СРСР!" і т. д.

Конґрес спочатку загудів, а потім заревів. "Бій" продовжувався понад дві години. Врешті, — що було інакше робити? — проголошено перерву. У час перерви в залі висидіти не було змоги: люди стояли гуртками і про щось сперечались. Нервове напруження дійшло вершка. Врешті, порадившись з керівниками організацій, президія КУК-у відновила наради. Над внеском "опозиції" відбулось голосування. За "революційні" зміни подано 64 голоси, а решта проголосувала за правильник, запропонований президією КУК-у. Щоб читачі уявили ту "невеличку решту", то скажу, що в залі тоді було понад 500 делеґатів!

Всупереч своїй звичці, цього разу не називаю імен, бо хочу вірити, що це більше не повториться. Додам, що розпочав цю "акцію" не бандерівець, а один "пан інжінєр" з дирекції тижневика "Вільне Слово" в Торонті — людина, яка виступає проти бандерівців, але яка, на жаль, не помічає того, що метою його життя є настирливо нав'язувати свої погляди будь-кому і будь-де, себто не помічає того, що він більший бандерівець від самого Степана Андрієвича...

Але добре те, що добре кінчається, як сказав, здається, Вольтерів Кандид. А кінчилось добре: "революціонери" — "посрамльонние і поражонние" — побачили свою поразку і, перепросившись (дехто навіть письмово), безсило здались на ласку більшости...

Конґрес полегшено зідхнув і аж тоді розпочав свою нормальну працю.

3. ПРАЦЯ КОМІСІЙ

Як і завжди на конґресах, у яких беруть участь сотні делеґатів, справжня праця немислима на пленарних засіданнях, а вона виконується у відповідних комісіях. Це було передбачено й тут — створено цілий ряд комісій, які мали все опрацювати, узгіднити і вийти на пленум конґресу з проєктами резолюцій. Кожен делеґат мав право йти в ту комісію, яка його більше цікавила.

На конґресі працювали такі комісії: організаційна, статутова, фінансова, політична, культурно-освітня, фармерська, робітнича, рідношкільна, Шевченківська (у справі будови пам'ятника), у справі Шевченківської фундації, комісія у справі допомоги.

У більшості комісій були однозгідні думки. "Небезпечними" комісіями вважались статутова та політична. Тому саме цими комісіями й цікавилась більшість делеґатів. Наприклад, у політичній комісії зареєстровано аж 70 членів. Голови і актив усіх складових організацій взяли активну участь у праці цієї комісії. Очолював комісію д-р М. Марунчак (із середовища УГВР), секретар Ф. Бойко (СУЖЕРО).

На цій комісії було дві групи: прихильники УНРади і її противники. Узгіднити ці два погляди, знайти компроміс — було основним завданням комісії. Треба сказати, що такий компроміс уже було знайдено перед конґресом і в комісію, яка вже була оформлена на конґресі, передано проєкт резолюції, яку комісія могла апробувати повністю, поробити в ній зміни, чи навіть відкинути цілком і запропонувати конґресові новий проєкт резолюції.

Перший проєкт був апробований всіма складовими організаціями, в т. ч. і ЛВУ, УНО й гетьманцями. На конґресі представники цих трьох організацій відмовились від попереднього проєкту і висунули новий, у якому була тенденція замінити УНРаду якимось "всесвітнім комітетом", який буде колись вибрано на світовому конґресі українських організацій. Концепція, як бачите, прекрасна: перекреслити не тільки УНРаду, а й Державний Центр взагалі, фактично відмовитись від здобутків Національної Революції, фактично заперечити українську державність 1917—1921 рр. (ніби вона розвіялась, як дим у повітрі!) і передати українську визвольну політику в руки культосвітніх та асекураційних товариств, парафій, жіночих та молодечих організацій, які на майбутньому світовому конґресі створять комітет, який і буде керувати... визвольною справою проти російського окупанта!

Таку, вибачте за вираз, "революційну концепцію" висунули мельниківці на спілку з бандерівцями на політичній комісії конґресу. Аж до цього доводить партійна засліпленість і самозакоханість...

Як розподілялись сили на конґресі, зокрема в політичній комісії? За моїм підрахунком — на випадок якби комісія прийшла на конґрес з двома проєктами резолюції — за парафіяльно-асекураційний проєкт націоналістичного блюку голосували б: делеґати ЛВУ (повністю), делеґати УНО — більш-менш половина, делеґати БУК-у (католики — також половина, лише члени націоналістичних організацій, які є в БУК-у), гетьманці — всі. Всі інші організації були б проти. Числово це виглядало б так: коло 200 делеґатів за асекураційно-парафіяльний комітет, а понад 350 стали б за Державний Центр і УНРаду. Тому я сидів спокійно і лише вивчав психологію наших "націоналістів"...

Але очевидно, що й самі націоналісти уміли так само рахувати, як і я, бо вони будь-що домагались вийти на конґрес з одною резолюцією. Бої продовжувались від 7.30 вечора до 1-ої ночі. Уночі націоналісти виробили "компромісовий" проєкт резолюції, у якому уже згадувався Виконний Орган, (але чий це "орган", не говорилось!), але він був не тільки знеосіблений, але й прирівняний до всіх інших організацій, себто **роля Державного Центру була заперечена цілком.** На цей іржавенький гачечок трохи не попались делеґати УНДС, які готові вже були прийняти цей компроміс, бо, мовляв, "вони вже й так поступились багато". Рішуче відкинули цей "компроміс" делеґати СУС, СУЖЕРО, ветерани, УРО, а за ними вже пішли й кілька делеґатів УНДС. Націоналісти пішли на наради і за годину прийшли з фактично попереднім загальним проєктом, тільки попереставляли слова в реченнях... Ну, на такий "компроміс" погодились, звичайно, всі і політична комісія вийшла на конґрес з одним проєктом політичної резолюції, що викликало бурю оплесків у залі.

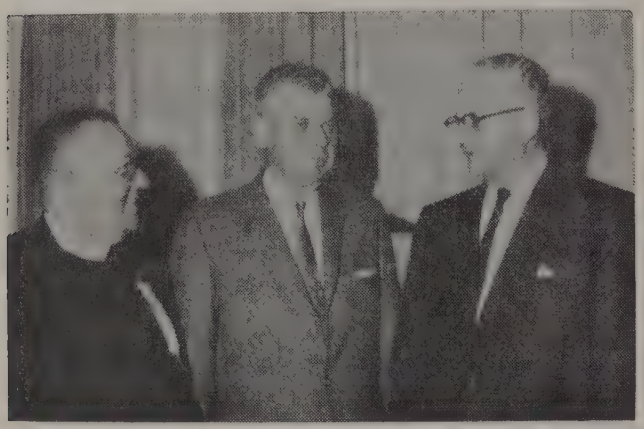

Голова Комітету Українців Канади о. д-р В. Кушнір, голова уряду Канади Джан Діфенбейкер та голова Шостого конґресу А. Лазарович.

Це був найбільший політичний здобуток конґресу: політична резолюція прийнята одноголосо! Треба пригадати, що всі спірні питання були погоджені в комісіях і **всі** ухвали конґресу прийнято **одноголосо.** Цим Українці Канади виявили і свою політичну зрілість, і свій розум і такт. Нема сумніву, що люди стало ростуть і стало розумнішають. І поряднішають.

Дай Боже, й далі так!

4. СКЛАД ДЕЛЕҐАТІВ, НОВИЙ СКЛАД КЕРІВНИХ ОРГАНІВ, ГОСТІ...

Усіх делеґатів було коло 550. Були вони від складових організацій КУК-у і від місцевих відділів КУК-у. Залежно від кількости членства і від ролі в КУК-у (є так звані члени-основники і пізніші члени, головно організації, створені вже новоприбулими українцями) організації мали право вислати певну кількість делеґатів.

Склад конґресу був такий:

Союз Українців Самостійників (СУС) — мав право вислати 100 делеґатів, вислав 100;

Братство Українців Католиків (БУК) — мало право вислати 100 делеґатів, вислало — 95;

Українське Національне Об'єднання (УНО) — мало право вислати 100, вислало — 94;

Союз Гетьманців Державників (СГД) — мав право на 100 делеґатів, а вислав 44;

Ліґа Визволення України (ЛВУ) — мала право вислати 50 делеґатів і вислала 50;

Союз Українців Жертв Російського Комуністичного Режиму (СУЖЕРО) — мав право вислати 50 делеґатів, а вислав 10.

Менші організації мали право вислати по 25 делеґатів, а вислали менше 10, напр., Пласт — 5, УНДС — 4, Українське Євангельське Об'єднання — 2 і т. д. а також чимало делеґатів від відділів КУК-у.

Разом з гістьми в конґресі взяли участь понад 600 осіб.

Керівні органи обрані в такому складі: президент КУК-у - о. д-р В. Кушнір (БУК), перший заступник — ред. І. Сирник (СУС), другий заступник — інж. В. Коссар (УНО), третій заступник — мґр. І. Іванчук (ЛВУ), генеральний секретар — В. Сарчук (СУС), координатор — В. Мартинець (УНО), скарбник — П. Вах (Союз Укр. Кан. Ветеранів).

Члени президії: Р. Брик (Союз Укр. Кан. Ветеранів), о. С. Їжик (БУК), д-р Т. Михайлівський та Й. Печенюк (СГД), Г. Кукса (СУЖЕРО), П. Башук (ЛВУ), Д. Лобай (УРО), проп. Л. Станґрет (УЄО), С. Радчук (УНДС), д-р М. Марунчак (УКТПБУ), Анна Фігус (РУМК).

У конґресі узяли участь найвищі достойники українських церков: митрополит Української Православної Церкви д-р Іларіон, який був поза Вінніпеґом, прислав спеціяльного листа й благословення конґресові, а митрополит Української Католицької Церкви, Максим, вітав конґрес особисто.

Були й гості із США — голова Укр. Роб. Союзу — А. Батюк та голова Укр. Нар. Союзу — Д. Галичин і чимало інших.

5. ПОЛІТИЧНІ ҐРУПИ НА КОНҐРЕСІ

Що було погане на конґресі? Схвалення пункту статуту, що президентом має бути конче делеґат БУК-у (католик) і розподіл інших "ключевих посад" між організаціями-основниками, головно між БУК-ом (католики) і СУС-ом (православні).

На моє запитання, чого СУС погоджується на цю фактичну дискримінацію, сусівські провідники мені відповіли, що інакше БУК вийде з КУК-у. Якщо це правда, то це ніяка честь для БУК-у. І я гордий, що моя організація такого "привілею" ніколи не домагалась, не домагається і не буде домагатися. Я ще більше гордий з того, що якби хтось із керівників СУЖЕРО посмів домагатись такої дешевої переваги для своєї організації, то його негайно виключили б з неї. І це робить честь моїй організації. Якщо ж хтось хоче здобути честь іншим способом, то це його справа...

Вірю, що рано чи пізно це зрозуміють і БУК і СУС. Почекаємо — ми маємо час і терпеливість — "революційки" за посади ми робити не збираємось. На щастя, на конґресі жодна організація за посади не воювала.

Поза тим **СУС** відіграв на Шостому конґресі дуже благородну ролю. СУС — фактично культурно-освітнє т-во, але в політичних питаннях виявив стільки тверезого розуму і державно-творчого підходу до справ, що лишив далеко позаду "націоналістів", які, як я вже згадував раніш, виступили з проєктом заміни Державного Центру парафіяльно-асекураційним комітетом. Якби не рішуча постава делеґатів СУС-у, то хто зна як виглядали б політичні резолюції конґресу. Інша справа, що делеґати СУЖЕРО, а може ще й інших менших організацій на цей проєкт не пішли б, але тоді на конґресі було б подано два проєкти резолюцій і парафіяльно-асекураційний проєкт міг би бути схвалений більшістю. Це був би скандал не тільки всеканадського, а й загальноукраїнського розміру.

Взагалі СУС відограваб ролю рівноважника. Демократичні організації новоприбулих, які стовідсотково підтримують УНРаду, хотіли вони того чи не хотіли, а мусіли на конґресі шукати співпраці із СУС-ом. Сусівські керівники — д-р Фарина, К. Теличко, ред. Сирник, суддя Ів. Соломон, п. Сарчук, о. д-р Савчук, який тепер уже відійшов від праці в КУК-у, та інші, — можуть бути зразком, як треба обстоювати загальноукраїнські державницькі позиції.

Щодо БУК-у, то мені здається, що він загально найменше цікавився політичними справами. Там не відчувалося єдности, що й зрозуміло, бо делеґатами БУК-у були безпартійні, сказати б так, чисті, стовідсоткові католики, які, крім католицизму, нічим іншим ніколи не цікавились і не цікавляться, були між ними й бандерівці та мельниківці, які заступали позиції своїх партій, було чимало й таких, які, не належачи до жодної партії, активно підтримували УНРаду.

Цілком невтрально поводились "двійкарі", чи середовище УГВР. Малочисельність цієї політичної групи не дала їй змоги виступати самостійно, а пристати до "блъоку" мельниківців і бандерівців їм таки не випадало. Приєднатись до демократичного табору і підтримувати УНРаду теж не личило...

Коли я сам-на-сам запитав одного з лідерів цієї групи (не хочу без його дозволу називати його прізвища): "Скажіть, врешті, яка ваша позиція в цій суперечці?", то почув:

— Нам однаково, хоч, щиро сказавши, ми признаємо рацію за вами.

— То заявіть же це!

— Ми в цьому не зацікавлені...

Я вже згадував УНО, яке завжди стояло на мельниківських позиціях. Це поважна організація, яка має в Канаді багато філій, багато великих власних будинків, велику власну друкарню, великий півтижневик (єдиний у Канаді), цілу низку багатих людей, якщо не мільйонерів, та півмільйонерів, які не шкодують доляра на свою організацію. Поруч з цим УНО має численне добре вироблене членство, яке також уміє жертвувати для своєї організації і час і гроші. Словом, це одна з найповажніших українських організацій у Канаді.

Але УНО вже від довшого часу перебуває в затяжній кризі. Членство виявляє непослух своєму проводові, виникають конфлікти, часто відбуваються невидні стороннім особам внутрішні вибухи, які назовні позначуються змінами в проводі, у видавництві, у редакції тощо. Членство стало зменшується. Так свого часу відійшли від активної праці в УНО православні волиняки й буковинці, які вже далі не змогли терпіти безоглядність прокатолицької тактики проводу. Тепер, через нічим не викликаний і нічим невиправданий вихід ОУН із УНР-ади, в УНО відбувається чергова криза. Колись я писав, що вихід мельниківців з УНРади в першу чергу шкодить їм самим. Мені тоді закидали голословність. Прошу, докази: провід УНО і його центральний орган "Новий Шлях" грубо і некультурно поборював УНРаду та її голову, Ів. Багряного, а філія УНО у Вінніпезі дає безкоштовно свої залі на виступи і бенкети для цього самого голови УНРади! Кому ж від цього шкода: чи УНРаді, чи ОУН полковника Мельника?..

Або придивімось, як просто катастрофально зменшується роля УНО в КУК-у. Для прикладу, на 4-му конґресі українців Канади, учасником якого я був також, УНО ще виступало як самостійний і досить поважний чинник. На 6-му ж конґресі УНО мусіло піти на спілку з ЛВУ. І навіть разом з ЛВУ не осмілилось виступити на конґресі із своїми концепціями. Чому? Тільки із страху перед непослухом свого власного членства, яке в більшості обурене примітивним партійництвом свого проводу. Кому від цього шкода: УНРаді, чи ОУН?

Також дуже підкопує авторитет УНО якась просто звіряча ненависть до всього "східняцького", "схизматицького", яка оволоділа чималою частиною проводу цієї організації. Особливо це дається взнаки в Монтреалі й Торонті. Прикладом можуть бути Т-во сприяння УНРаді в Монтреалі і "Нові Дні". У перші роки існування нашого журналу УНО не тільки не поборювало його, а навіть підтримувало: кожне число журналу нотувалось у "Новому Шляху", були нормальні рецензії й на всі інші наші видання. На якусь "войну" між нами навіть не було й натяку. Щодо мене, то я її ніяк не сподівався. І раптом, — після зміни в проводі і в редакції, — торох, торох голоблею по голові! Я спочатку відповідав, потім почав кпити, а тепер уже й не кплю навіть...

Коли ще до цього додати, що ідейні поборювачі "східняцької крамоли" використовують виняткова некультурних і навіть підозрілих "східняків", які йдуть до УНО на цю брудну службу, бо не мають де дітись, то стане ясним становище, у якому опинилося УНО, і чому воно сьогодні може блъокуватись тільки з ЛВУ.

Ось чому факт, що делеґати УНО фактично здались на політичній комісії конґресу, мене втішив подвійно: раз тому, що перемогла державницька ідея, а друге, що цим була врятована честь такої поважної і потрібної в Канаді організації, як УНО. Кажу "врятована честь", бо намагання замінити Державницький Центр отим самим "світовим парафіяльно-асекураційним комітетом" не тільки була б розцінена як політичний примітивізм, а напевно в частині нашої преси її розглядали б, як намагання політично обеззброїти українську еміґрацію.

Щоб, — крий Боже! — хтось з читачів не подумав, що я проти світового конґресу українців і світового об'єднання їх. Жоден український справжній націоналіст, себто демократ, а тим більше жодна демократична організація не виступали проти світового конґресу українців — навпаки: підтримували цю ідею. Врешті, дуже активно пропагували цю ідею голова ВОргану УНРади М. Лівицький та голова УНРади І. Багряний у час своїх виступів у Канаді і США. Ми тільки проти не то що заміни світовим комітетом українців Державного Центру в екзилі, а навіть проти утотожнення їх завдань — це було б справжнє політичне розброєння еміґрації, це була б наша непоправима політична помилка.

Тому, виходячи з політичної комісії, я цілком щиро сказав одному з найбільших провідників УНО:

— Дуже тішусь, що ви пішли на компроміс. Це чудово!

— Пане Волиняк, — відповів він жартома, — завжди співпрацюйте з "фашистами", то все буде якнайкраще!

— З такими "фашистами" я готовий не тільки співпрацювати, а навіть і в члени впишусь, тільки верніться в УНРаду.

— Побачимо...

Ну, що ж — побачимо. А поки що ствердимо факт, що ОУН полк. А. Мельника по виході з УНРади перестала відограватися будь-яку ролю в політичному житті еміґрації.

ЛВУ — делікатно висловлюючись, "легко-бандерівської орієнтації". Це новий набуток КУК — ЛВУ тільки що вступила перед конґресом. Після невдалої революційки на початку конгресу, делеґати ЛВУ сиділи спокійно, поводились пристойно, хоч і намагались усякими способами звернути на себе увагу. Нової ери в історії українців Канади поки що не почали. Такий намір був, але "реакційно-опортуністична" більшість революційку здушила в її початку, так що совість лідерів ЛВУ — чиста, мовляв, ми зробили все, що могли...

Архиреволюційність і блискучий політичний розум лідери ЛВУ виявили в намаганні, на спілку з УНО, "ліквідувати, як клясу" Державний Центр УНР, замінивши його парафіяльно-асекураційним "світовим комітетом", але й ця "революційна акція" не вдалась.

Загальна думка про ЛВУ людей, які керують КУК-ом: з Ліґою буде важко співпрацювати, бо в ній сьогодні нема людей ані з великими характерами, ані з блискучими розумами. Я так чорно не дивлюсь: провід ЛВУ виявив розум, що хоч по 11 роках вступив до КУК-у, себто відмовився від своєї, "богами" призначеної місії спасати наш народ тільки силами ЛВУ. Це справжнє просвітлення. Вдруге ЛВУ виявила розум, пішовши на компроміс на політичній комісії: розуміють, що як рожен занадто гострий і твердий, то на нього не варто пертися. Це теж ознака розуму.

Я певен, що з ЛВУ співпрацювати можна і треба, але не носитися з нею, як курка з яйцем, нічого не втаювати і не замазувати: зробили добре — хай усе громадянство знає, зробили погано — теж нехай усі знають. Громадська контроля — найкращий лікар.

А що ж я скажу про своїх найкращих у світі центровиків? Нічого доброго! Не подобаються вони мені ніяк. У першу чергу не подобаються мені СУЖЕРО й ОДУМ. Але раніш мушу пояснити, що хоч на конгресі я був як голова СУЖЕРО, то репортаж я пишу як незалежний редактор. І від цього свого редакторського привілею я ніколи не відмовлюсь: говорити те, що є.

А що ж є? СУЖЕРО мало право вислати 50 делеґатів, а вислало тільки 10. ЛВУ мала право на 50 і вислала всі 50. ОДУМ мав право вислати 25 делеґатів, а не вислав жодного. Оце і все. Скажете, що відділи ЛВУ численніші і багатші від відділів СУЖЕРО? Ні. Скажете, що наші люди бідніші? Ні. Скажете, що вони менш жертвенні і менші патріоти? Ні, наші люди вміють жертвувати гроші і працю для загального добра. Узяти б хоч УНРаду та т-ва сприяння їй — це виключно ідея і праця наших людей, хоч вони часто стають у тінь і висувають на провід людей з інших політичних груп. На нас тяжить організаційна невиробленість і оте прокляте "якось то буде", "обійдуться там і без мене". Це й привело до того, що такі численні і добре зорганізовані, а до того ще й багаті відділи СУЖЕРО, як у Лондоні, Лашін, Монтреалі та інші не вислали навіть по одному делеґатові!

Наш центровик добрий тоді, як є війна, загроза репатріяції чи якась інша поважна небезпека. Як цього нема, то він воліє жити своїм особистим життям. Особливо визначається в цьому інтеліген-

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

KELUINATOR

Великий вибір хатніх і конторських меблів.
Електричні прилади та інше.
Читачам "Нових Днів" — спеціяльна увага і знижка.
BURLACOFF'S FURNITURE
619 Queen St. W.
Toronto, Canada.
Tel. EM 8-6812

ція з центру України. І нічому наша інтеліґенція на Заході не навчилась. Західньоевропейський інтелігент не боїться ані партій, ані організацій. Уявити собі канадського інтелігента, який би не належав ні до якої організації, також важко. Але знайти "східняцького" інтелігента в якійсь організації чи партії ще важче... Галицький інтеліґент не вважає безчестям бути в якомусь відламі ОУН, чи в УНДО; старі еміґранти-петлюрівці не вважають безчестям бути в УНДС, а наш інтеліґент, як той равлик — загорнеться у власну шкаралупу і сидить собі. Але коли йому прийде біда, хвороба, старість чи якась інша неприємність, то він тоді нарікає на цілу націю, вимагаючи собі того, чого він фактично не заслужив: організованої допомоги, хоч сам ніколи організований не був...

Невже наш інтелігент вважає, що конґрес українців Канади — це тільки "брудна" політика? То мазепинська демонстрація — це принижуюча "політика"? То будова пам'ятника Шевченкові перед парляментом Манітоби з нагоди сторіччя поетової смерти — це тільки "мужицька" справа, не варта його "вищокастової" уваги? А найвищі канадські державні й політичні достойники мають промовляти на конґресі до кого: тільки до робітників і селян, а наш інтелігент вважає себе й тут "вищою расою"?

Характерний приклад: невеличкий, але, врешті, добрий відділ СУЖЕРО у Вінніпезі вислав на конґрес звичайних працьовитих людей, які більше працюють, ніж на щось претендують. А ті, що вважають себе вищими інтелігентами, благополучно поїхали собі на озера купатись, мовляв, на конґресі вирішуватимуть справу пам'ятника Шевченкові, будуть вшановувати "якогось" Мазепу, промовлятиме "якийсь" голова уряду Канади, то чи це мене цікавить? А як і цікавить, трошки, то може приїде з Торонта (за три тисячі миль!) якась "нижча мужицька раса", сидітиме три дні й три ночі на конґресі, а потім прийде мене відвідати (мусить прийти, бо це ж я!) і... розкаже мені, як проходив конґрес...

От за це я й не люблю центровиків. І шаную галичан, що вони рухливіші, ліпше організовані, вироблені політично й організаційно. Це не значить, що я даруватиму окремим галичанам їх примітивізм і намагання творити з нас дві нації — ні, цього ніколи не подарую.

Висновок? Дуже простий: у сучасному світі не тільки якась особа, а навіть і ціла організація існувати сама для себе не можемо. Якщо ж якась особа чи організація хоче власної смерти, то хай негайно самоізолюється і вариться у власному соку — тоді смерть не забариться.

А нашій інтеліґенції нагадаю: переберіть усіх наших творців вищих духових вартостей — ніхто з них не був безпартійним, а тим більше аполітичним: ні Котляревський, ні Квітка, ні Шевченко, ні Костомаров, ні Коцюбинський, ні Леся Українка, ні Франко, ні Лисенко, ні Драгоманов, ні Нарбут, ні Винниченко, ні Петлюра, ні Хвильовий, ні Єфремов! Не завадила приналежність до партії есерів і Грушевському стати істориком світової слави. Я думаю, що це справді повчальний приклад.

6. ОТ І КІНЕЦЬ...

Бракує навіть місця, щоб щось написати про виступи державних канадських діячів. Та й чи варто? Однак промови прем'єра Канади Джана Діфенбейкера і лідера опозиції в парляменті Лестера Пірсона наші читачі вже читали в тижневиках.

Відзначу тільки, що на бенкеті промовляли посол М. Мандзюк, голова уряду Манітоби Д. Роблин, голова міста Вінніпеґу, наш земляк С. Дзюба, а головну промову сказав голова уряду Канади Дж. Діфенбейкер.

Звичайно, коли промовляє голова міста, у якому

Голова уряду Канади Високодостойний Джан Діфенбейкер промовляє на Шостому конґресі.

Хто дбає про своє здоров'я — той щоденно відживлюється в українському ресторані

VICTORIA GRILL

612 Queen St. W., — Toronto, Ontario
(біля Батурст)
Телефон: ЕМ 6-3380

П. В. НАУМЧУК — власник

Ціни — низькі.
На замовлення приготовляємо
також прийняття на бенкети, весілля тощо.

відбувається конґрес, і всі знають, що він українець, коли промовляє голова уряду Манітоби і жартома запевняє, говорячи кілька фраз українською мовою, що його українська вимова краща від вимови голови міста-українця, і що як приїде королева, то їй в першу скажуть, що коли Вінніпеґ і вся провінція Манітоба багаті й гарні, то це у великій мірі наслідок праці українських поселенців, коли голова уряду Канади починає свою промову також українською мовою і виявляє добру обізнаність не тільки з новою нашою історією і нашими змаганнями, а ще й цитує вислови давньогрецьких істориків про Україну, то це дуже добре. Ну, а коли голова уряду на нашому конґресі вияснює найважливіші аспекти канадської зовнішньої політики і на другий день світова преса пише, що в тільки що закінчених переговорах із міністром закордонних справ США прем'єр Канади висловився отак і отак, а через день, на Шостому конґресі українців Канади, він свої погляди розвинув і уточнив, а тому політику Канади у справі Берліну і Женевської конференції треба розуміти отак і отак, — то це винятковий успіх усіх українців, а нашого конґресу зокрема. Навіть і найбільші "нарікайли" і з високорозвиненим почуттям національної меншевартости "стогначі" не посміють нарікати.

Лідер опозиції, лавреат нагороди Нобля, Л. Пірсон промовляв у неділю на Мазепинському концерті. Він також відзначив вклад українців у розбудову Канади, підкреслив, що Мазепу й Шевченка вшановують не лише українці, а всі канадці, бо ці імена символізують "незнищимий дух свободи в чині", підкреслив зацікавлення українців міжнародніми справами, висловив свої погляди на міжнародню політику і т. д.

Обидві імпрези були дуже успішні: на бенкеті було поверх 800 осіб, на Мазепинському концерті — поверх 4000. На жаль, я на концерті не був, бо виїхав з Вінніпеґу у неділю рано, то нічого про нього не напишу, хоч маю відомості, що він був на високому мистецькому рівні.

***

Знаю, що дехто з читачів докорятиме: пропаща справа! Розполітикувався Волиняк, що навіть ніякої "прекрасної мерефянки" не побачив... Бачив, бачив! Ще й хорошу-прехорошу, але... нема місця в "Нових Днях" цього разу.

Мушу вияснити, що на Четвертий конґрес я їхав у поїзді між чужими і мав змогу думати і мріяти. Цього разу доля судила мені їхати з бандерівцями, мельниківцями, уердепівцями, католиками, гетьманцями і т. д., то я не міг не то що думати, а навіть спати.

Конґрес же був дуже "гострий" і я не міг нікуди відірватись. Під кінець його я вже був певен, що справа цілком безнадійна, і що я вже не матиму на кого "почепити своє ясне око", але якось Бог милував...

Коли перед початком бенкету до мене підійшло подружжя Фініковських та скульптор Б. Мухин і забрали мене з переднього стола в кутик, коли скоро коло нашого столу появилась ще й прехороша адміністраторка "Українського Голосу" Ольга Войценко, а трошки пізніш сів проф. Я. Рудницький з своєю божественно симпатичною дружиною, а ще пізніш коло нас осів один з провідників ЛВУ — Я. Спольський, з неменш симпатичною своєю "провідничкою", то я полегшено зідхнув і сказав:

— Слава Тобі Господи! Кінчилась політика, почалось "буденне" життя!

Запевняю: це був найкращий стіл на всьому бенкеті!

По бенкеті ми всім нашим товариством, забравши з собою ще й оту щиру і просту — але яку ж симпатичну у своїй простоті! — монтреальську піяністку Любу Жук та її товаришку, пішли на "коктейл", яким Клюб бизнесменів та професіоналістів ушановував лідера опозиції Л. Пірсона. Тут уже було досить весело: пили всі, хто як хотів, і що хотів; розмовляли також так...

Не перекажу всіх зустрічей і розмов, але їх було чимало і всі приємні. Усе наше товариство вирішило зфотографуватись з лідером опозиції п. Л. Пірсоном. Цю знимку й друкуємо для критики наших читачів.

Д-р Йосип Бойко з Торонта (більший ліберал, ніж сам Л. Пірсон!) запросив нас ще в свою кімнату, куди вже пішов п. Л. Пірсон і ще дехто.

Піднявшись ще двома поверхами вище, ми застали в номері д-ра Бойка, крім п. Пірсона, ціле т-во, в т. ч. двох "мультімільйонерів": А. Батюка (голова УРСоюзу) та Д. Галичина (голова УНСоюзу), цілий ряд католицьких активісток, в т. ч. й пані Краус з Оттави. Тут ми зробили ще кілька цікавих фот, але пані Краус їх і досі не вислала, тому не можемо показати їх нашим читачам. Правда, я сам завинив у цьому, бо попередив пані Краус (я завжди чесно розмовляю з жінками!), що як виявиться, що вона фотографувалась зі мною, то їй у кращому випадкові загрожує екскомунікація, а в гіршому — символічне спалення на вогнищі!

Але найприємнішою мені несподіванкою тут була зустріч із звичайною українкою, а тому й великою прихильницею нашого журналу пані Ганною Баран з Едмонтону та її милим чоловіком, а одночасно з "соборничкою", а тому й лютим ворогом нашого журналу, хоч і щирою приятелькою пані Ганни, — панною Любою Чайковською. Раз — мені було приємно зустрітись з двома милими жінками, а два — було приємно переконатись, що "Нові Дні" не стоять на перешкоді у людській дружбі...

Від гостинного п. Бойка ми всім товариством поїхали до Рудницьких. Там уже допивали й доїдали, говорили про все, що хочете і як хочете...

МОЖНА ПРИДБАТИ КНИЖКИ ВАСИЛЯ ЧАПЛЕНКА:

"Українська літературна мова, її виникнення й розвиток" — — — — — — — — — — — — — — — — $ 5.00
"Чорноморці" — — — — — — — — — — — — — — — — — — 3.00
"Півтора людського", повість — — — — — — — — — 1.50
"Зойк", збірка оповідань — — — — — — — — — — — 1.50
"Ісько Ґава", сатирична поема — — — — — — — — — 0.50

Замовляти:

Vasyl Chaplenko, c/o UVAN, 11¼ West 26th St. New York, N. Y. U.S.A.

Було б усе дуже добре, якби не товариство скульптора Б. Мухина. Ми з ним зустрілися вперше в житті у хаті Фініковських, у підвалі якої він викінчує проєкт свого пам'ятника Шевченкові у Вінніпезі. Поскільки проєкт іде на конкурс, то я нічого про нього не скажу, але попереджую усіх скульпторів, які беруть участь у конкурсі, що Мухин є їм великою загрозою.

Але вернемось до самого Мухина. Перш за все, це справді богопротивний тип! За півгодини по нашому знайомству, він заявив мені:

— Я вже тебе бачу всього наскрізь. Ти дуже небезпечний тип, але не раджу плутатись мені під ногами!

Я почав потерпати, але ще не дуже здавався. Та як лишень я спробую "втопитись" у якихось карих зірочках, чи лиш почну "чіпляти" своє око на якійсь "скульптурній композиції", чи зупиню свій зір на якійсь неповторній щілинці між хорошими зубками, то Б. Мухин зараз же з'являється коло мене і, повним ніжности та делікатности голосом, ласкаво просить:

— Одійди, Іроде, а то зроблю з тебе купу безформної глини, а потім виліплю крокодила!

Що він свою обіцянку виконає, я був певен: раз, що має козацьку силу, а два — має величезний талант, яким обдарувала його наша молода прекрасна нація! Тому я "пасував" і смиренно відходив набік... Та й що мав робити? А хіба когось із наших читачів приваблювала б перспектива стати у "м'якеньких" ручках Б. Мухина купою глини, а потім відродитись у ніжній грації крокодилячої подоби?..

Та, врешті, я тішусь, що можу вже подякувати всьому цьому справді милому товариству (в т. числі й Богданові Мухину!) за те, що вони всі разом дали мені змогу "відполітикуватись", і поставити крапку в цьому справді нудному репортажі...

На фоті (зліва): Люба Жук, проф. Я. Рудницький, пані лавреат нагороди Нобля, Лестер Пірсон, П. Волиняк, пані Спольська, лідер опозиції в канадському парляменті, Рудницька, О. Войценко, Б. Мухин, Г. Фініковська, С. Фініковський.

На екрані Коцюбинський...

Фільмування новель М. Коцюбинського — явище надзвичайно цікаве. Тому й зрозуміло, що поява фільму "Дорогою ціною" (після першої спроби з "Фата Моргана") сама по собі викликає бажання ближче познайомитись з ним. Зрозуміла в цьому пляні і спроба мистецького т-ва "Козуб" показати фільм ширшій українській громадськості. Отже, після випадкового показу фільму "Дорогою ціною" в кінотеатрах Торонта, цього разу фільм показано протягом трьох днів (30, 31 липня та 1 серпня) в кінотеатрі "Астор" (Торонто).

Екранізацію новелі виконала Київська кіностудія ім. Олександра Довженка, ставив фільм режисер Марко

Донський, у головних ролях виступали Віра Донська (Соломія) та Юрій Дідович (Остап), музика композитора Л. Шварца.

Чому кіностудія вибрала саме цю новелю М. Коцюбинського? Відповідь на це дає загальний офіційний курс в Україні: романтизація козацької доби з тенденційним підкресленням соціяльних проблем. Ґрунт для такого тлумачення історії дає новеля "Дорогою ціною". Лише з одною відміною: Коцюбинський писав свою новелю ще в 1890 рр., коли соціяльні проблеми народжувалися самим життям, а не нав'язувалися творцям фільму (фільм датовано 1957 роком) офіційним державним курсом.

Кадр з фільму "Дорогою ціною".

Про добу новелі (30-ті роки XIX ст.) найкраще оповідає сам автор, зазначуючи, що

"... недобитки січової руїни, хоробріші, завзятіші, не скорились ворогові, звили собі гніздо в Туреччині й возили звідти на Україну, мов контрабанду, палкі заклики у Кіш на волю до січового братерства".

Через казки-билиці свого діда, що ще ходив у Січ, а потім був свідком подій в Умані й Кодні за Коліївщини, головному героєві вимальовується — ще в дитячій голові — вояцький запал, що телята й вівці, спокійно пощипуючи травицю в чагарнику, були свідками козацьких нападів або Уманської різні, виконаної підпасичами під проводом Остаповим".

Взагалі вся новеля "Дорогою ціною" напоєна гомоном волі, порівняним до гомону вітру:

"Він (вітер — В. Р.) летить здалеку, понад тихими селами, й забирає по дорозі, всичує в себе і тишу села, і клекіт міста, шемрання темного лісу, дзюрчання вод і дзвін стиглого колоса. Він несе в собі весь гомін землі, од тихого бриніння мушки до гуркоту грому, од скритого зідхання серця до крику смертельної розпуки..."

Коли саме тепер говорити про цей "гомін землі", то режисерові Маркові Донському та операторам удалося відтворити його в поезії природи, в чудових краєвидах: безжурні хмарки, шелест очерету, навіть нічне підпідьомкання перепела, підкреслюють напруженість утечі Остапа та Соломії і смертельний розпач у криках потопаючої героїні. Барви ніжних кольорів доповнюють загальну ілюзію.

Це все, так би мовити, в гармонії з автором новелі. У контрасті ж до Коцюбинського режисер підкреслив кілька разів думку, що між своїми людьми й на своїй землі й неволя (кріпацтво, каторга чи заслання) миліша від волі на чужині. Сиди дома й борись — вибореш волю, або загинеш. Але любов сильніша від смерти. Це підкреслено сценками з вистави базарного балагану:

Актор до глядачів: Що найстрашніше в світі?

Глядачі: Смерть!

Актор: Не страшна смерть, коли є любов!

Якщо ці сценки й випливають з режисерової концепції, хоч і діють в контрасті до автора, то в епізоді смерти старого дідуся Остапового серед рибалок провідна режисерова думка не знаходить жодного підсилення. Висловлюючись словами Олександра Левади, що робив співдоповідь з питань кінодраматургії на IV з'їзді письменників України, режисер тут вирішив "отеплити образ бабусі за допомогою кішки..." У цьому випадкові це свідома режисерова акція. Коли ж мова ще про одну "кішку", цитату з Ґорького на початку і в кінці фільму, пов'язану з тією ж смертю, то тут режисерове діяння йде поза його свідомістю, що з огляду на "свободу творчости" в СРСР мусимо простити творцеві фільму...

У фільмі "Дорогою ціною" режисер мусів зустрітися з показом чужого середовища, у даному випадкові турецького. Окреслення його не становить винятку в загальному стилі радянської фільмової продукції. Нещодавно в Торонто можна було бачити, з якою непереконливістю було виведене середовище еспанської аристократії у фільмі "Дон Кіхот". Турки в "Дорогою ціною" хворіють на крайній схематизм та штучність висвітлення, що межує з нудотністю. Брак ширших творчих контактів із зовнішнім світом таки дається в знаки, хоч саме вони повинні б бути найрозвиненіші, бо в радянських умовах фільми виробляються в реалістичному плані.

Риси схематизму в окресленні чужого середовища особливо помітні в музичному оформленні. Композитор Шварц не знайшов тут глибших засобів музичної партитури для окреслення турецького середовища, як одноманітні звуки барабана. Не місце тут говорити, що той же брак глибокого знання чужих музичних культур привів К. Данькевича в "Богдані Хмельницькому" до того, що він ілюстрував поляків у відповідальному для них бою... полонезом!

Щождо вкраплення в тіло фільму українського музичного матеріялу, то тут композитор Шварц має не абиякі досягнення. Музика органічно поєднана з фільмом. Особливо вдало використано пісню "Ой попливи, вутко", мелодію якої ви чуєте в звуках інструментів, чуєте її у виконанні ансамблем, потім сопілкою, врешті, вона входить як складовий елемент дії у сцені куль-

мінації (рятування Остапа). У пляні окреслення трагічної долі Соломії також дуже добре використано мелодію пісні "Прилетіла перепілонька".

З акторів, занятих у фільмі, найбільший успіх осягла Віра Донська (Соломія). Акторка має беззаперечний драматичний талант. У неї жваве обличчя, багате на багатогранну міміку і легкість та експресія рухів, які є в повному контакті з обличчям. Мимоволі, коли дивишся на Віру Донську, постає в уяві схожість її яскравого інтелектуального обличчя з обличчям відомої на весь світ кіноакторки Інгрід Берґман. Схожість навіть внутрішня — у людяній теплоті почуттів.

Порівняно з нею, Юрій Дідович явно програє. Найперше браком експресії свого обличчя. Шукаючи вираження образу мужнього Остапа, режисер помилився. Бажаючи підкреслити незламність, твердість його вдачі, він залишив на другому пляні теплоту людських почуттів. Про ці почуття він багато говорить, але вони лишаються поза дією.

У розходженні з Коцюбинським виведено образ Івана (на жаль, не маємо прізвища виконавця цієї ролі). Це — "котигорошок з цапиною бородою" у автора, а в фільмі він зовсім інший. Власне, це не Іван Коцюбинського, а Іван Кропивницького з його знаменитої мелодрами "Дай серцю волю, заведе в неволю". Іван став яскравим простачком, вирваним з побуту, як, врешті, і одноокий старий млинар Яким.

Якості фільму сприяє ще й участь у ньому московського циганського театру "Ромен" з вкрапленням у нього темпераментних танків та пісень. Танки молодої циганки Маріуцци та цигана Раду, чаклунство старої циганки, гра Гіцу і навіть типи циганчат доповнюють фільм яскравими епізодами. Уведена сцена з підготовкою продажу старого коня цілковито на місці, вона доповнює автора. Гуманно звучить деталь: "Хто б'є коня, може вбити друга".

До речі, театр "Ромен" робить тут уже другу значну прислугу українському мистецтву, після вистави п'єси М. Старицького "Циганка Аза" (Москва, 1956 р.), яка пройшла з величезним успіхом.

Фільм "Дорогою ціною" показується в Канаді і США, як випуск "Совекспортфільму", тому поручитися за тотожність цієї копії з оригінальним примірником виробу київської кіностудії ім. О. Довженка — тяжко. Та якщо навіть припустити незначні зміни, то він не втрачає своєї значної мистецької вартости. У ньому типову тенденційність поставлено на самий останній план. У цьому його відмінність від багатьох інших радянських фільмів, у цьому його краса й сила.

Шкода, що через літній час (спека і відпустки) фільм оглянула лише невелика частина українців.

В. Ревуцький

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх кляс українських шкіл на еміґрації:

1. **Л. Деполович**

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: У Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

2. **Петро Волиняк**

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої кляси

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.10 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

3. **Петро Волиняк**

КИЇВ

Читанка для 3-ої кляси

Друге збільшене видання (більший формат і виразніший та більший шрифт)
Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

4. **Петро Волиняк**

ЛАНИ

Читанка для четвертої кляси

Друге поширене й поправлене видання (збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт і формат сторінки).

5. **Петро Волиняк**

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміґрації підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.
Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

6. **Дмитро Кислиця**

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Підручник пристосований до українських еміґраційних шкіл (багато прикладів і завдань).
Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміґрації.
Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ "НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.
Ціна за річник 5.00

"СОНЯШНИК"

Два річники в одній книжці (роки 1956-1957), 440 сторінок друку, у гарній полотняній оправі, золоте тиснення, ціна книжки 6.50

За один річник, 220 сторінок друку, гарна полотняна оправа, золоте тиснення, — ціна за книжку 4.50

Купіть для вашої дитини річник "Соняшника" — матимете найкращу дитячу книжку з різноманітним матеріялом, з багатьма ілюстраціями, чимало з яких виконані у двох кольорах, написана гарною мовою, сучасним правописом. Річник "Соняшника" позбавить клопоту — "Що дати почитати дитині?.."

Купимо чи заміняємо "Нові Дні" ч. 2 (березень, 1950 р.) і ч. 7 (серпень, 1950 р.). Потребуємо цих чисел для поповнення річників.

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ЄПИСКОП У КАНАДІ

4 липня ц. р. Надзвичайний Собор Української православної церкви в Канаді, що відбувся в Едмонтоні, одноголосо обрав на єпископа архимандрита Андрія (протопресвітер Григорій Метюк) з титулом "Єпископ Едмонтону і Західньої Канади".

Наречення в єпископи (4 липня) і акт хіротонії (неділя, 5 липня) виконали митрополит Іларіон та архиєпископ Михаїл. Хіротонія відбулася за участю кількадесятьох священиків і понад тисячі вірних. Це було велике свято для всіх православних українців Канади.

Новий єпископ народився 1898 року в Теребні, Грубешівського повіту на Холмщині. Духовну освіту здобув на Богословському факультеті Варшавського університету, по закінченні якого був висвячений на священика (1924 р.) Висвятив його у священики митрополит Діонісій. Священичі обов'язки виконував на Холмщині (1924—1945 рр.) і в Швайцарії (1945—1948 рр.), де обслуговував українських еміґрантів.

У Швайцарії (в університеті м. Берна), додатково вивчав філософію та богословські науки. У Канаду владика Андрій прибув у травні 1948 р. і був настоятелем собору св. Покрови у Вінніпезі аж до минулого року, коли консисторія призначила його на адміністратора західньої єпархії.

Нововисвячений єпископ чимало працював як лектор і професор богословських шкіл: був професором і ректором Холмської духовної семінарії, у Вінніпезі професором Богословської школи при колеґії св. Андрія тощо.

Має великий досвід у церковному адміністрúванні: був деканом Біло-Підляської та Грубешівської округ, очолював Холмсько-Підляську духовну консисторію, був секретарем та заступником голови Канадської консисторії тощо, тощо.

У час священослужіння на Холмщині був часто караний і взагалі піддавався утискам польського окупаційного уряду, зокрема на нього було зроблено нічний напад, після якого важко захворіла, а згодом і вмерла його дружина (1944 р.), його не допускали до викладання релігії в школах, звільняли з посад.

У Канаді владика Андрій має дочку, яка замужем за Р. Шульгиним і живе тепер у Монтреалі.

Владика Андрій користається любов'ю й повагою від усіх груп православних українців, як давніх поселенців, так і новоприбулих. Усі його шанують, як людину високої освіти та культури, як людину прикладного життя й високого патріотизму. Владика Андрій — людина скромна, що викликає ще більшу повагу до нього від усіх українців

З висвяченням єпископа Андрія українська православна церква в Канаді повністю розбудувала свою ієрархію — митрополит Іларіон, архиєпископ Михаїл і єпископ Андрій становлять тепер повний собор єпископів Української православної церкви в Канаді.

Від імені православних читачів і співробітників нашого журналу вітаємо Високопреосвященного Владику Андрія з єпископським свяченням і бажаємо йому великих успіхів у праці на добро нашого народу і нашої церкви!

Редакція

З МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

МАЗЕПИНСЬКА ЗУСТРІЧ УКРАЇНЦІВ КАНАДИ І США

4 й 5 липня ц. р. в Торонто відбулася Мазепинська зустріч, яку зорганізували СУЖЕРО й Добрус (США).

4 липня в залі Палас Пір відбулася забава, а в неділю 5 липня — сама зустріч на фармі "Київ" під Торонтом. Зустріч розпочато Службою Божою, яку відправив митр. протоієрей Петро Самець. Службу Божу співав хор православної Катедри св. Володимира в Торонті під керуванням Ю. Головка.

Пообіді почалося віче, яке відкрив голова комітету зустрічі В. Літвінов. З доповідями на тему дня виступали президент УНРеспубліки в екзилі д-р С. Витвицький та проф. В. Ревуцький. З привітами виступали голова Добрусу (США) А. Гудовський та голова ОДУМ (Канада) І. Пишкало.

По вічі відбувся концерт, у якому взяли участь: Ірáїда та Петро Черняки, Наталія Баумш — співи, акомпаніювала С. Олійник. З деклямаціями виступали: Віра Василенко — уривок із Шевченкової поеми "Іржавець" та Д. Романик — уривок із Сосюриної поеми "Мазепа". Заповідав В. Чміленко.

По концерті відбулися танці в новому павільйоні.

Дуже зашкодила успіхові зустрічі буря з величезною зливою, що розпочалася під кінець віча і загнала всіх учасників у павільйон, не даючи вийти з нього майже до самого вечора.

Загальна кількість учасників — понад дві тисячі осіб. Якщо взяти до уваги й забаву в Палас Пір, то коло двох з половиною тисяч.

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. **Ціна — $0.90.**

РАЙДУГА — збірочка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. **Ціна — $0.35.**

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. **Ціна — $0.40.**

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. **Ціна — $0.35.**

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. **Ціна — $0.40.**

Замовляти в "Нових Днях".

UNIVERSAL HEATING

ТОРОНТО

УСІ ВИДИ ОПАЛЕННЯ:

Повітряне,

Водяне,

Парове.

Помпи та ойл борнери

Ремонт різноманітних огрівальних апаратів.

У разі потреби телефонуйте на телефони:

LE 4-8041 або EM 6-4863

ЦІННИЙ ПІДРУЧНИК

(Conversational Ukrainian I, by Yar Slavutych. Gateway Publishers Ltd. Edmonton, Winnipeg, 1959)

Наш відомий поет і діяльний філолог Яр Славутич виявив себе ще в одній царині — написав і видав шкільний підручник української мови для англомовних країн Канади й США. У передмові автор так визначив завдання свого підручника:

1) подати сучасну українську (літературну) мову, в її розмовних формах,

2) дати учням відомості про Україну, про її територію, історію й культуру,

3) поінформувати учнів про українців, що живуть у Канаді і США.

З цих трьох пунктів перший відноситься до "прямого" матеріялу підручника — мовного, а його, цей останній матеріял автор визначив у післяслові так: "Підручник Conversational Ukrainian", себто його лексика, фразеологія й наголошування побудовані суворо за сучасними нормами доброї української мови. Працюючи над ним, автор опирався (спирався? — В. Ч.) на найвищі здобутки українського мовознавства, відкидаючи як російські, так і польські деструктивні впливи, що певного часу мали місце на деяких українських землях" (ст. 368).

Перегляд текстів підручника показує, що автор, справді, дав безпрецедентно-досконалий, як на еміграційні умови, добір мовного матеріялу. Це можна сказати про всі складники мови — наголошування (це дуже важливий у викладанні української мови на чужині момент), лексику, граматичні явища. Можна навіть сказати, що майже нема нічого такого, що порушувало б норми сучасної української літературної мови, за винятком, може, окремих дрібних недоглядів. До таких недоглядів я відніс би, наприклад, слово й наголошування "прОшу" — і в розумінні "будь ласка", і в розумінні "прошУ". Слово "Торонто" не відмінюється. З певним застереженням я поставився б до закінчення -у (-ю) в давальному іменників чоловічого роду, що його автор подав у таблицях відмінювання ("робітникові" й "робітнику", "учителеві" й "учителю"). Це останнє закінчення є в багатьох підручниках української мови, а в русифікаційній атмосфері на Україні з нього зробили трохи чи не основне закінчення, відсунувши на другий плян нормальне закінчення -ові -еві. А тимчасом треба сказати, що закінчення -у (-ю) в українській літературній мові — як правило — немає, зберігається воно тільки в деяких специфічних умовах — в архаїчних висловах типу "слава Богу", у прислів'ї "козацькому роду нема переводу", в таких словах, як "Києву", "Ярославу". Та це дрібниці, що їх учитель завжди може обминути чи виправити, і вони не псуватимуть досконалої системи норм, що їх пропонує підручник.

Якщо мати на увазі дидактичний матеріял підручника, визначений у двох останніх пунктах передмови автора, то треба сказати, що Яр Славутич добрав його послідовно в дусі українського патріотизму й всеукраїнства (соборництва). З цієї позиції автор використав український історичний матеріял, зокрема постать гетьмана Мазепи, як її відбито в творчості Байрона тощо. Використав він і твори українських письменників, що збуджують любов до України, зокрема до української мови. У моменті всеукраїнства він вдало поєднав Кубань і Закарпаття (сорок восьма лекція), ці межові й найбільш загрожені від ворогів українські етнографічні землі. Цей плюс у підручнику Яра Славутича тим більше треба підкреслити, що останнім часом навіть наші політичні діячі та організації чомусь забувають Кубань та інші поневолені на Сході землі. Якщо І. Франко свого часу пам'ятав про українську частину Кавказу, згадуючи про неї хоч би в "Пролозі" до "Мойсея", то наш сучасний поет і політичний діяч І. Багряний у своєму марші для молоді далі Дону вже не пішов. Або другий факт: політичні українські партії в своєму протесті проти нового русифікаційного шкільного закону ані словом не згадали про те, що цілі величезні національні українські масиви за східніми кордонами УСРР не мають зовсім рідної школи.

Діялог Яра Славутича "Кубань і Закарпаття" зробить своє велике діло, коли тисячі учнів довідаються про те, що "кубанські українці хочуть об'єднатися з усією Україною" (ст. 315).

До книжки додано показник граматичних явищ і вжитих у текстах слів, а це полегшує користування нею.

Книжка ще не охоплює всього граматичного матеріялу, бо це тільки перший том задуманого на два томи посібника, але й він, цей перший том, дає вже багато для початкового, розмовного вивчання української мови. Тим то його можна щиро рекомендувати школам Канади і США.

Передмову до цього підручника написав проф. О. Старчук, рекомендуючи його для шкіл і самоосвіти.

В. ЧАПЛЕНКО

У СПРАВІ КУПІВЛІ Й ПРОДАЖУ РЕАЛЬНОСТЕЙ

звертайтесь

до

найбільшого українського бюра продажу

реальностей

R. CHOLKAN

Real Estate Ltd.

527 Bloor St. W.

Toronto, Canada

LE. 2-4404

ГОТЕЛІ — КАМ'ЯНИЦІ — ДОМИ

— ПІДПРИЄМСТВА

Повне видання творів Тараса Шевченка

Т. І. Поезії до року 1843.

Вже вийшов з друку з передмовою до цілого видання Президента Головної Ради НТШ проф. Р. Смаль-Стоцького.

Т. ІІ. Поезії 1843— 1847 рр.

Т. ІІІ. Поезії 1847 — 1857 рр.

Т. IV. Поезії 1857 — 1861 рр.

Т. V. Назар Стодоля. — Різні твори.

Т. VI. Повісті: Художник. Наймичка. Варнак.

Т. VII. Повісті: Княгиня, Музика, Нещасний, Капітанша.

Т. VIII. Повісті: Близнята, Мандрівка.
Т. IX. Журнал.

Т. X. Листи. (Редактор тт. І - X — П. Зайцев).

Т. XI. Т. Шевченко, як маляр (160 репродукцій малюнків). Автор розвідки -- Д. Антонович.

Т. XII. Т. Шевченко в чужих мовах. Переклади Т. Шевченка на інші мови. Редагує Р. Смаль-Стоцький.

Т. XIII. Збірник статтей про Т. Шевченка та його творчість (в тому ще ніде недрукована праця Юрія Клена).

Т. XIV. Бібліографія творів Т. Шевченка та праць про нього — В. Дорошенка.

Перший наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видав

УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ У ВАРШАВІ.

Появилося воно під редакцією окремої Редакційної Комісії в складі:
Голова — **О. Лотоцький,** секретар — **Р. Смаль-Стоцький,**
Редактор — **Павло Зайцев.**
Автори пояснювальних статтей і дослідчих праць, друкованих у цьому Повному Виданні Творів Тараса Шевченка:

Антонович Д., Білецький Л., Брик І., Дорошенко В., Дорошенко Д., Дубицький І., Зайцев П., Кордуба М., Лепкий Б., Лотоцький О., Луців Л., Маланюк Є., Сірополко С., Січинський В., Смаль-Стоцький Р., Смаль-Стоцький С. і Чижевський Д.

Другий наклад Повного Видання Творів Тараса Шевченка видає

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА НАПЕРЕДОДНІ 100-літніх ЮВІЛЕЙНИХ СВЯТКУВАНЬ.

Повне Видання Творів Тараса Шевченка, Видавництва Миколи Денисюка матиме 14 томів, друкованих на доброму білому папері, гарно оправлених в імітацію шкіри, з позолоченням.

Ціна за ввесь комплет цього монументального видання, лише $ 60.00 на сплати по одному долярові тижнево або по 4 - 5 долярів місячно. За ближчими інформаціями та за ілюстрованими проспектами звертатися на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2228 W. Chicago Ave. **Phone EV 4-3868**
Chicago 22, Ill., U.S.A.

НА СПЛАТИ ПО ОДНОМУ ДОЛЯРОВІ ТИЖНЕВО

Подвоїмо кількість передплатників журналу до його 10-річчя!

У попередньому числі я закликав читачів, щоб вони — всі гуртом — помогли подвоїти тираж журналу до його десятирічного ювілею, себто до 1 лютого наступного року. Я свідомо зробив цей заклик у літньому числі журналу, щоб цю справу своєчасно підготовити.

Тому що з причини літнього часу може навіть не всі читачі читали цей заклик, повторюю його в цьому числі. Одноразово друкую й перші відгуки тих читачів, які не тільки словом, а ділом відгукнулися і вже почали наш плян здійснювати.

ЧИ ВИ СПРОМОЖНІ НА ЧУДО?..

А й справді: чому б нам гуртом не зробити нечуваного й небаченого досі в історії еміграції чуда? Це "чудо" коштуватиме лише трохи клопоту, а в крайньому разі невеличкого видатку.

Подвоїмо наклад нашого журналу на протязі 3 — 4 місяців. Такого на еміграції ще не траплялось, от і буде чудо!

Чи це можливо? Цілком можливо, якщо візьмемось за цю справу всі без винятку.

Дехто скаже, що такі заклики вже були не раз і поки що з цього наміру нічого не вийшло. Вийшло, але не повністю, бо бралися ми **не всі, а тільки дехто.** Я вірю, що тепер візьмуться всі читачі.

У січні нашому журналові буде **рівно десять років.** Досі ще не було журналу, щоб безперебійно при всяких просто інколи неймовірних труднощах виходив десять років. А "Нові Дні" таки виходять регулярно десять років без жодної перерви, не об'єднуючи своїх чисел (за винятком одного літнього, та й то кілька останніх років лише!), не закликаючи до пожертв і т. д.

Все це наш спільний осяг: читачів, авторів і редактора-видавця. Це те, чим ми таки справді можемо гордитись: ми не підірвали довіри громадянства, ми не спроневірили людських грошей, ми кожну копійку скерували туди, куди вона була призначена: на видання журналу.

Чи наш журнал добрий? Ясно, що поганий! У цьому нема жодного сумніву. Але хай нам усім — читачам і авторам, ну, й мені, його редакторові, — хтось покаже інший журнал, який би перевищив "Нові Дні" своїм віком, впертою послідовністю, кількістю і якістю авторів, умінням витримати в найтрудніших умовах при часом найупертішому намаганні завалити його, обплюгавити, як це робили й роблять канадські та американські комуністи (загляньте в перші річники журналу!), окупанти з Києва, Львова, з радіо так званого Берлінського комітету і наші таки еміграційні зависники.

Коли це все взяти до уваги, то хай який наш журнал недосконалий, а все таки він вартий, щоб з нагоди його десятиріччя подарувати йому

хоч одного нового передплатника.

Дехто скаже: не хочуть передплачувати! Знаю. Але можна когось намовити, якщо серіозно поставитись до справи.

Я ніколи не робив закликів жертвувати на журнал гроші. Сьогодні я кажу: якщо ви не можете приєднати передплатника, то пожертвуйте чотири доляри в США, 2.30 дол. в Австралії чи 3.50 у Канаді. Але **не робіть це у формі пожертви,** а заплатіть за того впертого і скупого чоловіка чи жінку, які не хочуть самі заплатити за журнал, чи за того, хто не може заплатити. А є й таких чимало (Аргентина, Парагвай тощо).

Не всі можуть це зробити, але для більшости наших читачів 3 — 4 доляри ніякого значення не матимуть. Якщо вже навіть комусь і не вдасться приєднати передплатника і доведеться заплатити за когось, то це ж буде подвійна передплата на журнал **раз на десять років.** А сьогодні "Нові Дні" — журнал найдешевший на еміграції.

Звичайно, якщо хтось поставиться холодком до цього заклику і навіть і пальцем не ворухне, щоб збільшити число читачів "Нових Днів", обмежуючись лише своєю передплатою, то ніхто з нас не посміє йому докоряти. Та я вірю, що таких буде дуже мало — більшість читачів з нагоди десятиріччя журналу таки постарається збільшити його тираж.

Тепер слово за читачами: хто зробить початок? 2 — 3 сторінки в кожному черговому числі віддаються на виступи читачів з цього приводу, на їх листи, заклики, поради тощо.

Чекаємо!

Одночасно пишіть, яких змін ви б хотіли в журналі. З повною відповідальністю обіцяю, що всі поради чи вимоги читачів намагатимусь зреалізувати. Навіть, якби для цього треба було цілком змінити обличчя журналу. Тільки для цього треба, щоб участь у обговоренні взяла більша кількість осіб, бо на вимогу якогось окремого читача змінювати обличчя журналу чи його ідейний напрямок було б занадто легковажним кроком.

Пишіть усі. Але пишіть коротко і щиро. Будьте певні, що не тільки я, а й жоден автор журналу не гніватиметься за найкритичніші ваші завваги, якщо ви не лаятиметесь, а тільки висловлюватимете свої домагання і погляди та смаки. Урахуйте, що як ви не візьмете участи в обговоренні, то активніші читачі можуть накинути журналові таке, що вам і не сподобається.

До десятиріччя журналу лишається яких 4 місяці. Подвоїмо до того часу тираж журналу і обміркуймо, як його зробити ліпшим, ніж він є тепер.

Знайте, що 2 — 3 сторінки журналу до Ваших послуг у кожному черговому числі!

Чий новий передплатник і чий лист займе там перше місце?..

П. Волиняк

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

ПОДВОЇТИ ТИРАЖ НАШОГО ЖУРНАЛУ І ТРЕБА І ЦІЛКОМ МОЖЛИВО

Надходить вельми поважна дата — десятиріччя існування одного з найкращих журналів на еміграції — десятиріччя "Нових Днів". Що й не кажи, а дата поважна. Ми оминаємо сьогодні всякі сентименти — подяки,

оцінки і т. д. праці редактора й видавця журналу П. Волиняка — все це хай лишиться на день ювілею. Сьогодні ми ставимо інше питання: збільшити число читачів нашого журналу вдвічі, щоб цим поліпшити матеріяльну базу видавництва і дати змогу редакторові Волинякові поліпшити наш журнал.

Сам редактор у своєму зверненні до читачів каже, що журнал наш ще дуже поганий. Важко визначити якість якогось видання: це не кусок дошки, яку можна зміряти метром чи зважити на вазі — ні, тут можна мати різні погляди, смаки, вимоги. Та ясно лиш одне: "Нові Дні" — журнал добрий, цікавий, корисний і конечно потрібний усім тим людям, які потребують свіжого повітря в громадському житті, свіжої думки, усім тим, що люблять свій народ і бажають хоч чимнебудь спричинитися до його волі.

На еміґрації все частіш і частіш чути голоси, що нам бракує свіжого повітря, що в нашому житті запанувала сіра пересіч, що кожна свіжа думка в нас негайно придушується. На жаль, так і є. Якщо шукати спротиву цій "еміґрантській пересічності", то його треба шукати тільки в "Нових Днях". Звичайно, що і в "Нових Днях" цей бунт проти "сірої пересічі" недостатній. Але чи не самі читачі відповідають за це? Коли читачів мало і редактор мусить з кожним з них рахуватися, то як він зможе розмахнутись на повну свою силу, як він може говорити повним голосом?

Ми звертаємось до всіх наших друзів і до всіх наших добрих і розумних людей не лише в Монтреалі, а й по всій Канаді, у США, Австралії та Європі: візьмімося всі дружньо до праці і подвоїмо за цих 3—4 місяці тираж "Нових Днів".

Цим ми не тільки прислужимось загальній нашій справі, але й зробимо приємність і уможливимо дальшу віддану працю П. Волиняка, який, приїхавши в Канаду, не пішов за прикладом інших — не став "робити гроші" і влаштовувати своє життя, — а взявся за таку важливу ділянку, як видавнича. П. Волиняк — людина працьовита, має в руках два фахи і досі вже давно мав би те, що мають більшість наших еміґрантів. Та він замість того працює в ділянці, яка йому нічого матеріяльно не дає. І саме в цій ділянці він зробив таки багато: два журнали, ціла серія шкільних та інших книжок і т. д. Все це заслуговує на загальну підтримку. Не тільки тому, щоб упріємнити йому життя, а ще більше тому, щоб помогти йому в його праці для всіх.

Ми беремо на себе зобов'язання подвоїти число читачів "Нових Днів" у Монтреалі до 1 січня 1960 року. Ми певні, що в Монтреалі за цю справу візьмемось не тільки ми — "Нові Дні" тут мають багато прихильників. А гуртом, як кажуть, і батька легко бити!

Поки що, шлемо гроші за чотирьох нових передплатників.

А. Степовий, А. Білоцерківський, І. Передерій,
Монтреаль, Канада.

Вельмишановний п. редакторе!

Відгукуючись на Ваш заклик у попередньому числі, шлю гроші за нового передплатника в Австралії. Разом з цим хочу висловити пару думок про журнал. Вірю, що кожен передплатник зробить це саме, бо наш журнал таки вартий такого маленького ювілейного подарунку.

Перш усього поздоровляю з десятиліттям журналу та бажаю Вам доброго здоров'я і витримки у дальшій корисній праці для нашої громади. Тепер пару слів про себе. З кострубатої моєї мови Ви бачите, що я ані поет, ані письменник, ані критик, а звичайний читач. А мій мовостиль напевно виявить Вам моє західнє походження. "Нові Дні" передплачую вже 9 років.

З друкованих матеріялів мені найбільше подобались статті проф. Ю. Шереха, оповідання С. Риндика, статті професорів І. Розгона, М. Міллєра, Є. Сластененка, "Зачарована Десна" О. Довженка, деякі поезії, критичні статті В. Сварога, Ваші репортажі, ну, і Ваше листування.

Не подобаються мені довгі і нудні статті, які інколи бувають у журналі, "Остання любов наркома" А. Галана і ще дещо.

Мої побажання до "Нових Днів":

1. "Нові Дні" й далі повинні підтримувати УНРаду, незалежно від того, хто стоятиме в її проводі;

2. Мусите мати найменше 4 статті річно від проф. Ю. Шереха. Шановний професор мусить зрозуміти, що його мовчання шкодить йому самому і позбавляє читачів журналу тієї духової насолоди, якої так мало на еміґрації;

3. Друкуйте більше гумору й сатири. По важкій праці так хочеться відпочинку й відпруження, а його ніде не знайдеш. Скажете, нема матеріялів. А я спитаю Вас, а скільки ми, молодша генерація, (та хіба тільки й молодша!) знаємо творчість О. Вишні та інших? Не бійтесь передруків, аби тільки вони були добрі;

4. Поширте відділ поезії, але доброї, прозорої й пахучої, а не якогось "модерного" маячіння. Байдуже де та поезія написана — чи тут, чи в Україні, аби була справжньою поезією. Я чув, що дуже гарна збірка поезій раннього Тичини "Сонячні клярнети". Думаю, що більшість читачів мало знають раннього Тичину, Рильського тощо, а особливо тих, кого рано знищила Москва. "Нові Дні" могли б багато зробити в цій ділянці;

5. Найслабше місце в журналі — скупість інформацій про літературну продукцію в Україні. Ви завжди підкреслюєте, що Україна — основа, а ми, еміґрація, лиш маленька частинка народу, який живе і творить в Україні. Правильна думка, але щоб ми могли сказати щось людям про наш нарід, то мусимо щось і самі знати про нього. Тому ми повинні знати, як наш народ живе, що творять наші вчені, поети, письменники, мистці, словом, знати, що творять передові люди нашого народу.

6. Дискусії. Маю на увазі т. зв. "суди над хвильовистами і їм подібне". Вважаю, що дискутувати з людьми, які влаштовують подібні видовища справді зайве — це витрата часу й паперу. Підлу людину ніхто нічим не переконає і не направить, тому, що вона вже підла від природи. Замість цього треба краще друкувати матеріяли про зневажуваних своїми ж земляками, людьми малесенького формату, наших визначних людей.

Мої завваги може не сподобаються Вам, п. редакторе, а може й комусь із читачів, але я так думаю.

Дозвольте мені, з уваги на родину в Україні, підписатись скорочено — І. О-к, Торонто.

Пане редакторе!

У відповідь на Ваш заклик шлю гроші за нову передплатницю. Це моя добра знайома, якій я досі давала читати свій журнал. Нехай тепер вона має в хаті свій власний. Постараюсь ще знайти пару читачів.

Катерина Скубій, Торонто.

Penmans

WARRANTED HIGH GRADE PENMANS KNIT-GOODS

ЖАДАЙТЕ!

ПЕНМАНОВІ

Робочі скарпетки

ЗМІЦНЕНІ НЕЙЛОНОМ НА П'ЯТАХ І ПАЛЬЦЯХ
ЩО ТРИВКІШІ НІЖ ІНШІ

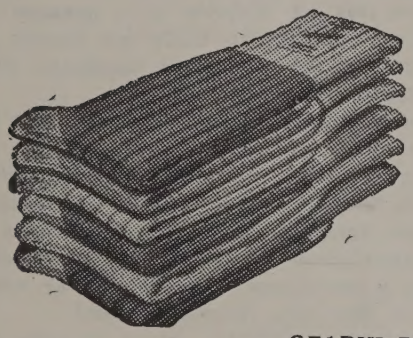

Щоби довше носити — вигідніше ходити - корисніше купити жадайте **робочі скарпетки ПЕНМЕНС.** На йдети стиль і гру бість, що відпові датиме усякій ро боті — і за дану ціну буде це найкорисніше купно.

СЛАВНІ ВІД 1868 Р.
ТЕЖ СПІДНЯ І ВЕРХНЯ БІЛИЗНА

WS-9-4

Watson's

КРИС Х КРОС
(Патентовані 1945 р.)
ФРАНЦУЗЬКІ ШОРТИ
555

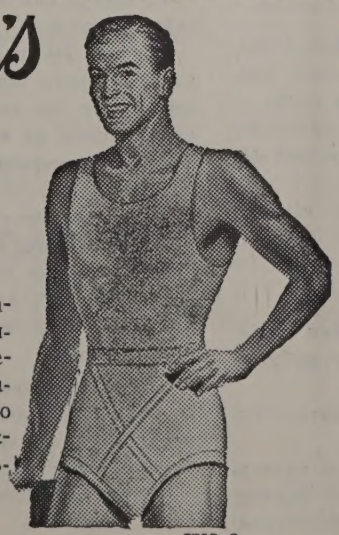

Скроєні спеціяльно, щоб давати лагідну піддержку — вигідний еластичний поясок — патентований передок „Крис Х Крос", що сам закривається, надає тісно скроєного вигляду — вироблено з доброякісної чесаної бавовни. Легко переться, не вимагає гладження.

Довго носиться.
Підходяча сорочина.

W2-8

ОГЛЯД ПРЕСИ

МОСКОВСЬКІ ЗАДРІПАНКИ ВИЮТЬ НА ШОСТИЙ КОНҐРЕС

Я часто кажу: Пошли, Боже, царства Небесного Миколі Хвильовому за його блискуче окреслення бридкого хахла, людини, яка не вірить у свій народ, яка просто напхана почуттям національної меншевартости, яка плазує перед окупантом, словом, отого, за виразом іншого українського справжнього комуніста, Шумського, "презренного малороса", якого славної пам'яті Микола Хвильовий окреслив двома словами: "Московські задріпанки".

Є вони і в Канаді. Зовуть вони себе "українськими комуністами". Щоправда, з них такі комуністи, як з мене жидівський рабін, але московські задріпанки то з них просто найвищої марки! Зневажити все українське, що тільки ставить опір Москві, розбити українців, пересварити їх, зневажити борців за волю України — це їх найголовніше завдання. Якщо цю їх програму й тактику намітили основоположники теоретичного комунізму, Маркс і Енгельс, то тоді вони справді комуністи...

Так пресовий орган канадської філії московських задріпанок, півтижневик "Українське Життя" так схвилювався успіхами Шостого конґресу українців Канади, так його стурбували одностайні ухвали конґресу, що він просто завив, як собака на пожежу.

У числі від 22 липня "У. Ж." заперечує, що на конґресі було "500 умандатованих делеґатів", хоч їх було таки 550. Отак собі заперечує і все, не подаючи жодних даних: "Ні, таки стрижене..."

Далі пише: "Найголовнішою справою КУК на своєму конґресі зробив "мазепинські роковини", відсунувши на задній плян справу спорудження пам'ятника Т. Шевченку у Вінніпеґу".

Ну, хіба ж не презренні малороси, хіба ж не московські клясичні задріпанки, якщо вони намагаються "посварити" Мазепу з Шевченком і "помирити" Шевченка з Петром І, що за словами того ж таки Шевченка "розпинав нашу Україну?"

Далі в тій московсько-задріпанській передовій сказано таке: "Крім делеґатів на конґресі КУК-а виступали "достойні" гості — прем'єр Канади Джан Діфенбейкер і лідер опозиції Лестер Пірсон", які "пере-

творили куківський конґрес у свій політичний мітинг".

Справді, це таки достойні гості (без лапок, панове московські задріпанки!) Але ви, звичайно брешете, що вони виступали на конґресі: прем'єр виступав по закритті конґресу на бенкеті, а лідер опозиції аж на другий день — на концерті, присвяченому гетьманові Мазепі... І виступали вони дуже достойно, ставляться вони до України краще і вірять у наш народ більше, ніж ви.

Далі брешуть так: "Конґрес не погодився (підкресл. моє П. В.) на якусь спільну платформу, навпаки, він був полем бою між тими націоналістичними організаціями, які піддержують українську національну раду, і тими, які піддержують "уряд" Стецька, і що, мовляв, про ці "бої" і "громи" пишуть у католицькій "Нашій Меті" і бандерівському "Гомоні України".

Пишуть. І я пишу. Суперечки справді були, бо ми ж не комуністичні раби, а люди, ми маємо право на різні погляди і смаки, але ми собі посперечались і прийняли ухвали, які відповідали визвольній політиці нашої нації, а не такі, які відповідають московському окупантові, як це ухвалюєте завжди ви, неповажні і нешановні московські задріпанки. Але ви пишете, що "конґрес не погодився на якусь спільну політичну платформу", хоч навіть і політична резолюція конґресу прийнята одноголосо. Так брехати навіть і московським задріпанкам не личить...

Чого ж виють канадські комуністи? Звичайно, від болю. Їм болить, що вони ізольовані, що їх пророцтва не збуваються, що їх членство рідшає, що наші успіхи щораз ростуть і т. д.

Між іншим, ці запроданці звернулись до КУК-у з пропозицією взяти участь у побудові пам'ятника Шевченкові в Канаді з нагоди 100-ліття його смерти. Навіть запропонували порядну суму грошей, але їх пропозиція відкинута, бо що порядний українець може мати спільного з московською задріпанкою?

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Пане Волиняк!

Правда, що треба подвоїти число читачів "Нових Днів". Я свій обов'язок виконую: шлю передплату за мою куму.

Журнал мене вдовольняє цілком. Мені тільки не подобається, що Ви самі мало пишете: якби самі писали більше, то мені журнал подобався б ще більше.

Олена Лисик, Ошава, Канада.

Пане Волиняк!

На Ваш заклик подвоїти число читачів відповідаю тим, що шлю передплати за трьох осіб, отже перевиконую своє завдання втричі. Разом з цим замовляю книжки. Шлю 22.00 доляри.

Віктор Кирейко, Ньюарк, США

Петре Кузьмовичу!

У відповідь на Ваш останній заклик допомогти видавництву "Нові Дні" — замовляю у Вас 42 примірники шкільних підручників для новоорганізованої української школи при новій українській православній парафії в Оттаві. Рахунок на 51.50 долярів вишліть разом з книжками на адресу парафії.

Ростислав Василенко, Оттава, Канада.

Відомий нашим читачам Р. Василенко закінчив Онтарійський педагогічний коледж при Оттавському університеті і вже підписав контракт на працю в одній із шкіл столиці Канади. Одночасно вестиме українську школу при новоствореній українській (буковинській) православній церкві в Оттаві.

Бажаємо йому успіхів у праці на новій ділянці. Сподіваємось, що він не забуватиме і свого старого, театрального, фаху.

Вельмишановний пане Волиняк!

У попередньому числі Ви поставили питання й відповідь самі дали на нього: "Чи наш журнал добрий? Ясно, що поганий!"

Відповідь занадто скромна. Можна б сказати: "Ясно, що недосконалий!"

На мою думку, "Нові Дні", крім художньої вартости, мають ще й іншу неоцінимy вартість, якої в іншому періодичному виданні немає. Цінність нашого журналу в тім, що він вперто і послідовно б'ється за своє місце під "еміґраційним сонцем", а також бореться за право нам, "східнякам", почуватись і зватись українськими патріотами, в чому нам дехто відмовляє. А деякі ультра патріоти називають нас просто "людьми з дикого поля".

На доказ нагадаю статтю М. Павлюка в "Українському Слові" (за 1958 р.) "Спутнік не є доказом сили СССР", у якій він пише: "Сам СССР має значну кількість дипльомованих інженерів, але пересічно значно нижчої кваліфікації, ніж на Заході".

А С. Левченко у "Батьківщині" (також за 1958 р.) у статті "Чи ми готові до зриву?" пише: "Треба буде відразу погодитись ще й з тим, що за браком технічних сил прийшлось би українському урядові спровадити фахівців з інших країн..." А де ж подіти тоді отих "низькокваліфікованих" своїх фахівців? Переварити на мило, або заслати в концтабори?.. На мою думку занадто рано береться п. Левченко "кликати варягів".

Оте кляте слово — "СССР"! Зараз на мене накинуться, що захищаю СССР. А ці мудрагелі не додумуються, що разом із брудною водою СССР вони вихлюпують і дитину — українську людину, яка в тому СССР живе.

Я далекий від того, щоб захищати честь СССР та його систему, але я завжди захищатиму честь і гідність свого народу.

Гадаю, що цього досить. Безперечно, що Ви, як редактор, маєте більше даних про це все. Вибачте, що забираю у Вас час, але зрозумійте, що це говорить наболіла душа за оті образи, глум і знущання, які довелось і доводиться переживати на еміґрації. Вдома доводилось чути "Петлюрівський бандит", а тут — "Людина з дикого поля"...

А тепер до справи. Шлю десять долярів. З них 8 передплата для двох нових передплатників — на здійснення "чуда", а два на розбудову журналу.

Бажаю Вам здоров'я і витривалости для дальшої корисної праці! Т. Бондар, Чікаго, США.

Шлю поштового переказа на 10 долярів. Розподіліть їх так: 4 на мою передплату на 1960 рік, 4 на нового передплатника, адресу якого додаю, і 2 доляри на розбудову журналу.

Щодо побажань, то маю одне: по можливості подавайте відомості, хоч скорочено, про наш Державний Центр (УНРаду).

Вол. Даниленко, Міннеаполіс, США.

ОНТАРІЙСЬКИЙ ВІДДІЛ ГРОМАДЯНСТВА ПРИ ПРАЦІ . . .

ОНТАРІО
ЗНОВУ ВЕДЕ ПЕРЕД!

Онтаріо знову дає приклад іншим Канадським Провінціям тим, що не тільки розуміє вартість і м і ґ р а ц і ї, але і конечність і н т е ґ р а ц і ї наших нових і майбутніх громадян.

Відколи створено Відділ Громадянства, канадці з вибору, що стали лице в лице перед багатьма проблемами з усіх ділянок їх нового життя, телефонують, пишуть, або особисто з'являються у Відділі Громадянства щоденно.

Архітект-поляк з Аргентини хотів довідатися, як тут одержати визнання його кваліфікацій. Німець-механік потребував поради в справі контрактів, що їх він попідписував. Домогосподарка-італійка запитувала, де могла б безкоштовно нащепити своїх дітей проти поліо. Студент-мадяр потребував перекладів своїх середньошкільних атестатів для оцінки Міністерства Освіти. Усім їм та багатьом іншим дано пораду, як найкраще розв'язати їхні проблеми, та спрямовано до відповідних управлінь, організацій чи урядових департаментів, що можуть дати їм допомогу.

Ця координація всіх урядових послуг Відділом Громадянства заощаджує час та зусилля усім зацікавленим.

Додатково, Відділ Громадянства — це не замкнута в собі організація, вона має багато специфічних функцій:

- Узгіднення з Федеральним департаментом Громадянства та Іміґрації;
- Співпраця з іншими департаментами Провінційного Уряду;
- Привчати канадців з уродження, щоб вони вітали та простягали дружню руку канадцям з вибору, і тим признавали їм рівність стану та факт, що з собою вони приносять звичаї та культуру, які багато допоможуть Канаді стати великою нацією, і проламати всі мовні бар'єри;
- Відділ Громадянства НЕ МОЖЕ видавати документів Громадянства, але може інформувати кандидатів про процедуру та кроки, для осягнення канадського Громадянства. Усі наші услуги даються безкоштовно.

Запрошуємо вас щиро відвідати будинок Провінції Онтаріо на Канадській Крайовій Виставці та оглянути експонат в а ш о г о Відділу Громадянства, що є частиною нашої кампанії Публічних взаємин, яка має допомогти в інтеґрації та в прийнятті канадців з вибору у наше суспільство.

За дальшими інформаціями дзвоніть: EM 3-1211, loc. 21-448,

або пишіть до:

CITIZENSHIP DIVISION

Room 519, Main Building, Queen's Park, Toronto, Ontario.

DEPARTMENT OF THE PROVINCIAL SECRETARY

PROVINCE of ONTARIO

Hon. Leslie M. Frost, Q.C
Prime Minister

Hon. Mackinnon Phillips, M.D.
Provincial Secretary and
Registrar General

Penmans

"95"
СПІДНЕ БІЛЛЯ

Для чоловіків та хлопців можна одержати калісони з елястичним поясом і сорочку "джерзі" — з довгими або короткими рукавами; також регулярні сорочки і калісони, або комбінезони

Penmans

КОРОТКІ ПІДШТАНЦІ, ДЖЕРЗІ СОРОЧКИ ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ

Безрукавні, спортові джерзі і підштанці з елястичним поясом

Підсорочинки мають зміцнений найлоновий комірчик. Прекрасні під сорочинки до калісонів з елястичним поясом.

Penmans

ПІДСОРОЧИНКИ

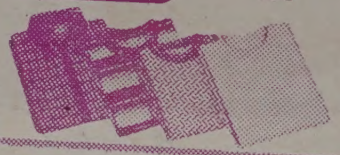

Penmans

СПІДНЕ БІЛЛЯ ДЛЯ ЖІНОК І ДІВЧАТ

Сорочинки та майточки для 2-4 і 6-літніх дівчат.

Білі з бавовняного в пружки три коту сорочинки та майточки для 8 до 16-літніх дівчат. Жіночі сорочинки та довгі майточки з біл. бавовняного трикоту в різних розмірах.

Penmans

РОБОЧІ СКАРПЕТКИ

Penmans

ДЛЯ ХЛОПЦІВ

Якість виробів Пенменс видержує всі тарапати — це якраз те, чого потребують матері для своїх хлопців

Penmans

Спідне білля для немовлят

Сорочинки: до зав'язування збоку, обвивання, або запинаються спереду на гудзики, делікатна бавовна. Розміри для 3-6-9 місячних, 1 та 2 річні

Penmans

ВИХІДНІ ТА СПОРТОВІ СКАРПЕТКИ

OTHER Penmans

ІНШІ ВИРОБИ ПЕНМЕН'С: Спідне білля Меріно "95", Спідне білля Меріно "71", Барханове Спідне Білля, Пенмен'с панчохи до гольфа, Пенмен'с Рукавиці, Пенмен'с Светери.

GP-9-2A

Mr. M. Bevan, 120,
3255 Normandy Ave.,
Chicago, 34, Ill. USA